

ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΔΙΚΑΙΩΜΑΤΩΝ ΤΟΥ ΑΝΘΡΩΠΟΥ

ΠΡΩΤΟ ΤΜΗΜΑ

ΥΠΟΘΕΣΗ ΠΑΡΑΣΚΕΥΟΠΟΥΛΟΣ κατά της ΕΛΛΑΔΑΣ

(Αρ. Προσφυγής 64184/11)

ΑΠΟΦΑΣΗ

ΣΤΡΑΣΒΟΥΡΓΟ

28 Ιουνίου 2018

Η παρούσα απόφαση θα καταστεί τελεσίδικη υπό τις προϋποθέσεις που καθορίζονται στο Άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης. Μπορεί να υπόκειται σε συντακτική αναθεώρηση.

ΣΥΜΒΟΥΛΙΟ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΗΣ

Στην υπόθεση Παρασκευόπουλος κατά της Ελλάδας,

Το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων (Πρώτο Τμήμα),
που συνεδρίασε ως Τμήμα συσταθέν από τους:

Κριστίνα Παρντάλος (Kristina Pardalos), Πρόεδρο,

Λίνο-Αλέξανδρο Σισιλιάνο,

Κρζύςζτοφ Βόζτυτσζεκ (Krzysztof Wojtyczek),

Κσένιγια Τούρκοβιτς (Ksenija Turkovic),

Αρμέν Χαρυτουουνγυάν (Armen Harutyunyan),

Πολίν Κοσκέλο (Pauliine Koskelo),

Γιόβαν Ιλιέβσκι (Jovan Ilievski), δικαστές,

και Ρενάτα Ντετζένερ (Renata Degener), Αναπληρώτρια Γραμματέα του
Τμήματος,

Αφού συσκέφθηκε σε συμβούλιο τις 29 Μαΐου 2018,

Εκδίδει την ακόλουθη απόφαση, η οποία υιοθετήθηκε κατά την
ημερομηνία αυτή:

ΔΙΑΔΙΚΑΣΙΑ

1. Η υπόθεση προέρχεται από μία προσφυγή (υπ' αριθμ. 64184/11)
κατά της Ελληνικής Δημοκρατίας που υποβλήθηκε στο Δικαστήριο βάσει του
Άρθρου 34 της Σύμβασης διά την Προάσπιση των Δικαιωμάτων του
Ανθρώπου και των Θεμελιωδών Ελευθεριών («η Σύμβαση») από Έλληνα
υπήκοο, τον κ. Παναγιώτη Παρασκευόπουλο («ο προσφεύγων»), στις 23
Σεπτεμβρίου 2011.

2. Ο προσφεύγων εκπροσωπήθηκε από τον κ. Α. Ζαχαριάδη, δικηγόρος
Θεσσαλονίκης. Η Ελληνική Κυβέρνηση («η Κυβέρνηση») εκπροσωπήθηκε
από την αντιπρόσωπο του φορέα εκπροσώπησής της, την κα Α.
Δημητρακοπούλου Πάρεδρο στο Νομικό Συμβούλιο του Κράτους.

3. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η ποινική καταδίκη του για εξύβριση
λόγω ενός άρθρου που είχε δημοσιεύσει σε μία τοπική εφημερίδα είχε
παραβιάσει την ελευθερία έκφρασής του.

4. Στις 26 Απριλίου 2017 η προσφυγή κοινοποιήθηκε στην Κυβέρνηση.

ΠΡΑΓΜΑΤΙΚΑ ΠΕΡΙΣΤΑΤΙΚΑ

I. ΟΙ ΣΥΝΘΗΚΕΣ ΤΗΣ ΥΠΟΘΕΣΗΣ

5. Ο προσφεύγων γεννήθηκε το 1964 και ζει στην Θεσσαλονίκη. Είναι οδηγός ταξί στο επάγγελμα.

6. Τον Δεκέμβριο του 2007 ο προσφεύγων δημοσίευσε ένα άρθρο στην τοπική εφημερίδα Χορτιάτης 570. Ο τίτλος του άρθρου ήταν «Η φαιδρότητα της εξουσίας» και ανέφερε μεταξύ άλλων τα ακόλουθα:

«Είναι γνωστός λίγο ή πολύ σε όλους μας ο τρόπος που κάποια άνθρωποι, συμπολίτες ή γείτονες, ιδιαίτερα οι τελευταίοι, ενεργούν όταν πιστεύουν ότι επηρεάζονται συμφέροντα παντός είδους που είχαν ‘από την αρχή του κόσμου’ ... όταν αυτοί οι ίδιοι άνθρωποι εμπλέκονται στην πολιτική και αναλαμβάνουν μία μικρή θέση, λόγω του ότι εκεί υπάρχει έλλειψη άλλων ενδιαφερόμενων ανθρώπων οι οποίοι είναι όλοι πολύ συχνά πιο ικανοί. Επειδή αυτοί οι άνθρωποι θα υπηρετήσουν μικρά πολιτικά – αλλά κυρίως τα προσωπικά τους – συμφέροντα πολύ πιο πρόθυμα προκειμένου να επιβάλουν τον εαυτό τους πιο εύκολα από άλλους, άλλους την ψήφο των οποίων τσίμπησαν δίνοντας πολλές υποσχέσεις ... Εκείνοι είναι οι ολοκληρωτικά (αν)άξιοι, τέλεια καθαροί άνθρωποι με τα κατάλληλα ρούχα κάθε Κυριακή ... Εκείνοι οι οποίοι, όταν τοποθετούνται σε έμμισθες θέσεις επί κεφαλής των τοπικών εκτελεστικών οργάνων και ιδιαίτερα στην τοπική κοινότητα Φιλύρου, είναι οι ίδιοι άνθρωποι που θεωρούν ότι η γη τους έχει ξαφνικά γίνει μεγαλύτερη και αξιώνουν λίγο από τον δημόσιο χώρο μεταξύ της γης τους και του δρόμου. Στον χώρο αυτό τον οποίο θεωρούν ότι ανήκει στην αυλή τους, φυτεύουν δέντρα, σαν να έχουν ξαφνικά μία μανία να σώσουν το περιβάλλον ... κατασκευάζουν τα κτίρια τους (στην δική μας περίπτωση ένα κιόσκι με κεραμοσκεπή) λίγο πιο μακριά από τα όρια της γης τους, λέγοντας με έλλειψη σύνεσης ότι δεν είναι αυτοί που ευθύνονται γι’ αυτό αλλά ‘ο κακός Αλβανός’

στον οποίο το ανέθεσαν [τις οικοδομικές εργασίες]. Έτσι, προκειμένου να εμποδίσουν όποιους ‘απρόσεκτους’ γείτονες ή άλλους επισκέπτες οι οποίοι [έχουν] το θράσος να σταθμεύουν τα αυτοκίνητά τους στην περιοχή μεταξύ των ορίων της γης τους και του δρόμου, δηλαδή στον υπόλοιπο δημόσιο χώρο, εκείνοι τοποθετούν ΔΕΝΤΡΑ-ΕΜΠΟΔΙΑ. Επειδή ενδιαφέρονται για ατυχήματα που πιθανώς να συμβούν – όχι φυσικά επειδή κάποιος επέλεξε να περπατήσει ή να σταθμεύσει το αυτοκίνητό του ή της εκεί, αλλά λόγω του γεγονότος ότι το ύψος της κατασκευής αυτής, που τυχαία (όπως εκείνοι ισχυρίζονται) προεξέχει της γης τους, είναι τέτοιο που κάθε ανυποψίαστος άνθρωπος διατρέχει τον κίνδυνο να υποστεί τραύματα στο κεφάλι όταν εκείνος ή εκείνη βγει από το αυτοκίνητό του ή της ... Καθώς είναι δικαστικοί επιμελητές, όπως οι κατάσκοποι, βρήκαν επίσης από τις πινακίδες των αυτοκινήτων τα ονόματα των ανθρώπων που εισέρχονται στην περιοχή ΠΑΥΛΙΔΗΣ στο ΦΙΛΥΡΟ για να δουλέψουν. [Οι άνθρωποι αυτοί] βρίσκονται αντιμέτωποι με ποινικές καταγγελίες επειδή τολμούν να σταθμεύουν όπου όλοι οι άλλοι σταθμεύουν...»

7. Η επί κεφαλής του τοπικού συμβουλίου, η Ε.Π., κατέθεσε ποινική καταγγελία κατά του προσφεύγοντος για συκοφαντική δυσφήμιση μέσω του τύπου.

8. Στις 24 Σεπτεμβρίου 2008 το Τριμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης (Τριμελές Πλημμελειοδικείο) εκδίκασε την υπόθεση. Ο προσφεύγων υποστήριξε ότι σύμφωνα με το Άρθρο 367 του Ποινικού Κώδικα, η πράξη του δεν ήταν άδικη, καθώς ότι είχε γράψει στο δημοσιευμένο κείμενο ήταν αληθές. Επιπλέον, βάσει του Άρθρου 367 § 1 του Ποινικού Κώδικα, υποστήριξε ότι είχε γράψει αυτό με έννομο συμφέρον για την υπόθεση που ήταν η πεποίθησή τους ότι η Ε.Π. είχε χρησιμοποιήσει την θέση της ως εκλεγμένο μέλος του τοπικού συμβουλίου προκειμένου να φυτέψει δέντρα και να κατασκευάσει

πεζοδρόμιο μπροστά από το σπίτι της χωρίς άδεια. Το δικαστήριο έκρινε ότι η καταγγέλλουσα μπορούσε να αναγνωριστεί από το περιεχόμενο του άρθρου και έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο για συκοφαντική δυσφήμιση μέσω του τύπου. Τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης έξι μηνών με αναστολή (απόφαση υπ' αριθμ. 6484/2008). Ο προσφεύγων κατέθεσε έφεση κατά της απόφασης αυτής.

9. Στις 28 Μαΐου 2009 το Τριμελές Εφετείο Θεσσαλονίκης (εφεξής «το Εφετείο») άλλαξε τις κατηγορίες από συκοφαντική δυσφήμιση σε εξύβριση και έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο για εξύβριση μέσω του τύπου. Τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης με αναστολή τεσσάρων μηνών (απόφαση υπ' αριθμ. 2830/2009). Ο προσφεύγων εφεσίβαλε νομικά ζητήματα για λόγους που συμπεριλαμβάνουν μεταξύ άλλων, έλλειψη επαρκούς αιτιολογίας ως προς την απόρριψη του ισχυρισμού του σύμφωνα με το Άρθρο 367 του Ποινικού Κώδικα, την οποίο επανέλαβε στο Εφετείο.

10. Στις 5 Μαΐου 2010 ο Άρειος Πάγος αναίρεσε την απόφαση κατά της οποίας είχε κατατεθεί έφεση, για λόγους έλλειψης αιτιολόγησης και παρέπεμψε την υπόθεση στο Εφετείο (απόφαση υπ' αριθμ. 905/2010).

11. Στις 13 Ιουλίου 2010 το Εφετείο εκδίκασε εκ νέου την υπόθεση. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ξανά ότι η πράξη του δεν ήταν άδικη, καθώς ότι είχε γράψει στο δημοσιευμένο άρθρο ήταν αληθές και είχε γράψει με έννομο συμφέρον για την υπόθεση. Το Εφετείο απέρριψε τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα και έκρινε τα ακόλουθα:

«Λαμβάνοντας υπ' όψιν το ανωτέρω αναφερόμενο περιεχόμενο του άρθρου και την τότε συνεχιζόμενη διαμάχη μεταξύ των μερών και ιδιαίτερα την προσωπική τους αντιπαράθεση στο Δημοτικό Συμβούλιο, είναι από την αρχή σαφές και δεν υπάρχει αμφιβολία ότι οι παραπομπές (γεγονότα και χαρακτηρισμοί) μόνο και αποκλειστικά αφορούν την ενάγουσα. Επιπλέον, από το αμφισβητούμενο άρθρο είναι προφανές ότι σε αυτό περιλαμβάνονται τα

ακόλουθα γεγονότα: ότι η ενάγουσα 1) είχε κατασκευάσει κιόσκι με κεραμοσκεπή στη γη της και ότι μέρος της οροφής προεξείχε στον δρόμο· 2) είχε κατασκευάσει πεζοδρόμιο και είχε φυτέψει δέντρα σε δημόσιο χώρο· 3) απείλησε να μηνύσει άτομα (οι οποίοι αποδείχθηκε ότι ήταν οι οδηγοί του εναγόμενου) οι οποίοι τόλμησαν να σταθμεύσουν σε χώρου όπου άλλοι κάτοικοι επίσης στάθμευαν τα αυτοκίνητά τους. Είναι επίσης προφανές ότι τα γεγονότα αυτά συνοδεύονται από αντίθετες αποφάσεις εναντίον της και ότι τα γεγονότα αυτά συνδέονται με εκείνη υπό την ιδιότητά της ως επί κεφαλής του τοπικού συμβουλίου, δηλαδή ότι οι ανωτέρω αναφερόμενες ενέργειές της είχαν λάβει χώρα αυθαίρετα και σε κατάχρηση της θέσης της στον Δήμο Χορτιάτη. Αποδείχθηκε ότι τα ανωτέρω αναφερόμενα γεγονότα που διέδωσε ο εναγόμενος σε άλλους μέσω του τοπικού τύπου είναι αληθή, όπως παραδέχθηκε η ενάγουσα ... Αποδείχθηκε επίσης ότι α) τα ανωτέρω αναφερόμενα γεγονότα που ο εναγόμενος διέδωσε κατά τον ανωτέρω αναφερόμενο τρόπο θα μπορούσαν να βλάψουν, αντικειμενικά, την τιμή και υπόληψη της ενάγουσας, επίσης ενόψει της προαναφερόμενης ιδιότητάς της σε συνδυασμό με το γεγονός ότι η διάδοση έλαβε χώρα μέσω του τοπικού τύπου και έγινε γνωστή σε απροσδιόριστο αριθμό ατόμων· β) ο εναγόμενος ήξερε ότι τα διαδεδομένα γεγονότα ήταν ικανά να βλάψουν την τιμή ή υπόληψη της ενάγουσας, και γ) ο εναγόμενος ήθελε να προβεί σε αυτή την διάδοση βλάπτοντας την τιμή και υπόληψή της. Προκύπτει ότι στην παρούσα υπόθεση, τα ανωτέρω αναφερόμενα στοιχεία αντικειμενικά και υποκειμενικά συνιστούν την ποινική πράξη της απλής δυσφήμισης (Άρθρο 362 του Ποινικού Κώδικα) η οποία ωστόσο δεν τιμωρείται σύμφωνα με το Άρθρο 366 §1(α) του Ποινικού Κώδικα. Εντούτοις, λαμβάνοντας υπ' όψιν τον τρόπο που εκφράστηκε η

ανωτέρω αναφερόμενη δυσφήμιση και δεδομένων των συνθηκών που παρουσιάστηκαν λεπτομερώς νωρίτερα, το δικαστήριο καταλήγει ότι υπήρχε μία πρόθεση για εξύβριση και για τον λόγο αυτό ο εναγόμενος πρέπει να τιμωρηθεί για την πράξη αυτή. Συγκεκριμένα, το δικαστήριο βασίζει το συμπέρασμά του στο γεγονός ότι ο προσφεύγων παρουσίασε τα ανωτέρω αναφερόμενα πραγματικά γεγονότα μαζί με απαράδεκτες υποκειμενικές κρίσεις και παραπομπές στην δημόσια θέση της ενάγουσας, όπως για παράδειγμα ‘Επειδή οι άνθρωποι αυτοί θα υπηρετήσουν μικρά πολιτικά – αλλά κυρίως τα προσωπικά τους – συμφέροντα πολύ πιο πρόθυμα προκειμένου να επιβάλουν τον εαυτό τους πιο εύκολα από άλλους, άλλους την ψήφο των οποίων τσίμπησαν δίνοντας πολλές υποσχέσεις’ και ασυνήθιστους χαρακτηρισμούς όπως για παράδειγμα ‘Εκείνοι είναι οι ολοκληρωτικά (αν)άξιοι, τέλεια καθαροί άνθρωποι με τα κατάλληλα ρούχα κάθε Κυριακή’, ή, ‘Καθώς είναι δικαστικοί επιμελητές, όπως οι κατάσκοποι, βρήκαν επίσης από τις πινακίδες των αυτοκινήτων τα ονόματα των ανθρώπων’. Τέλος, ο ξεχωριστός ισχυρισμός του εναγομένου ότι διέπραξε την πράξη αυτή με έννομο συμφέρον, πρέπει να απορριφθεί ως αβάσιμος, καθώς οι ανωτέρω αναφερόμενες εκφράσεις που περιλαμβάνονται στο άρθρο ‘Η φαιδρότητα της εξουσίας’, το οποίο δημοσίευσε ο εναγόμενος στην εφημερίδα Χορτιάτης 570, δείχνουν ότι είχε πρόθεση να εξυβρίσει την ενάγουσα. Οι φράσεις αυτές δεν ήταν απαραίτητα στην προκείμενη περίπτωση για να εκφράσουν την επιθυμία του εναγομένου να προστατέψει το έννομο συμφέρον στο οποίο βασίστηκε και θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει άλλες φράσεις όπως: ‘προσπαθούν να εξυπηρετήσουν τα [δικά] τους προσωπικά συμφέροντα’ αντί του ‘Επειδή οι άνθρωποι αυτοί θα υπηρετήσουν μικρά πολιτικά – αλλά κυρίως τα προσωπικά τους – συμφέροντα πολύ πιο πρόθυμα προκειμένου να επιβάλουν τον εαυτό τους πιο εύκολα από άλλους, άλλους την ψήφο των οποίων τσίμπησαν

δίνοντας πολλές υποσχέσεις’, ή την φράση ‘τα εκλεγμένα δημόσια πρόσωπα’ αντί του ‘Εκείνοι είναι οι ολοκληρωτικά (αν)άξιοι, τέλεια καθαροί άνθρωποι με τα κατάλληλα ρούχα κάθε Κυριακή’, καθώς επίσης την έκφραση ‘Καθώς είναι δικαστικοί επιμελητές, όπως οι κατάσκοποι, βρήκαν επίσης από τις πινακίδες των αυτοκινήτων τα ονόματα των ανθρώπων’...»

12. Με βάση τα ανωτέρω, το Εφετείο έκρινε τον προσφεύγοντα ένοχο για εξύβριση μέσω του τύπου και τον καταδίκασε σε ποινή φυλάκισης δύο μηνών με αναβολή (απόφαση υπ’ αριθμ. 2712/2010). Ο προσφεύγων κατέθεσε έφεση επί νομικών ζητημάτων (σημείων).

13. Στις 23 Φεβρουαρίου 2011 ο Άρειος Πάγος απέρριψε την έφεση του προσφεύγοντα επί νομικών ζητημάτων (απόφαση υπ’ αριθμ. 351/2011). Το δικαστήριο έκρινε ότι η απόφαση του Εφετείου περιελάμβανε επαρκή αιτιολόγηση. Επιπρόσθετα, ήταν σωστή που απέρριψε τον ισχυρισμό του προσφεύγοντα ότι είχε ενεργήσει με έννομο συμφέρον καθώς είχε κρίνει πως ο προσφεύγων είχε πρόθεση να εξυβρίσει την Ε.Π. και πως είχε χρησιμοποιήσει εκφράσεις που δεν ήταν απαραίτητες για να υπερασπιστεί το υποτιθέμενο έννομο συμφέρον του, προσθέτοντας ταυτόχρονα ποιες εκφράσεις θα μπορούσαν να είχαν χρησιμοποιηθεί αντί αυτών. Η απόφαση οριστικοποιήθηκε (καθαρογραφή) στις 24 Μαρτίου 2011.

14. Επιπρόσθετα, το 2008 η Ε.Π. υπέβαλε αγωγή για αποζημίωση κατά του προσφεύγοντα. Το Πολυμελές Πρωτοδικείο Θεσσαλονίκης με την υπ’ αριθμ. 697/2011 απόφασή του εντέλλει τον προσφεύγοντα να πληρώσει 5.000 ευρώ στην Ε.Π. Μετά από έφεση του προσφεύγοντα, το Εφετείο Θεσσαλονίκης εντέλλει τον προσφεύγοντα να πληρώσει 2,500 ΕΥΡΩ (απόφαση υπ’ αριθμ. 119/2014). Η απόφαση κατέστη τελεσίδικη και ο προσφεύγων πλήρωσε στην Ε.Π. 2.500 ΕΥΡΩ και 1.913.77 ευρώ τόκο.

II. ΣΥΝΑΦΕΣ ΕΘΝΙΚΟ ΔΙΚΑΙΟ ΚΑΙ ΠΡΑΚΤΙΚΗ

15. Οι σχετικές διατάξεις του Ποινικού Κώδικα έχουν ως εξής:

Άρθρο 361

Εξόβριση

«1. Όποιος, εκτός από τις περιπτώσεις της δυσφήμισης (Άρθρα 362 και 363), προσβάλλει την τιμή άλλου με λόγο ή με έργο ή με οποιονδήποτε άλλο τρόπο, τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι ενός έτους ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.

2. Όταν η προσβολή της τιμής δεν είναι ιδιαίτερα βαριά, αν ληφθούν υπόψη οι περιστάσεις και το πρόσωπο του ατόμου που προσβλήθηκε, ο υπαίτιος τιμωρείται με κράτηση ή με πρόστιμο.

3. Η διάταξη της παρ. 3 του Άρθρου 308 έχει και σ' αυτή την περίπτωση εφαρμογή.»

Άρθρο 362

Δυσφήμιση

«Όποιος με οποιονδήποτε τρόπο ενώπιον τρίτου ισχυρίζεται ή διαδίδει για κάποιον άλλον γεγονός που μπορεί να βλάψει την τιμή ή την υπόληψή του τιμωρείται με φυλάκιση μέχρι δύο ετών ή με χρηματική ποινή. Η χρηματική ποινή μπορεί να επιβληθεί και μαζί με την ποινή της φυλάκισης.»

Άρθρο 363

Συκοφαντική δυσφήμιση

«Αν στην περίπτωση του Άρθρου 362, το γεγονός είναι ψευδές και ο υπαίτιος γνώριζε ότι αυτό είναι ψευδές τιμωρείται με φυλάκιση τουλάχιστον τριών μηνών· μαζί με τη φυλάκιση μπορεί να επιβληθεί και χρηματική ποινή. Μπορεί επίσης να επιβληθεί και στέρηση των πολιτικών δικαιωμάτων κατά το Άρθρο 63.»

Άρθρο 366

«1. Αν το γεγονός του Άρθρου 362 είναι αληθινό, η πράξη μένει ατιμώρητη. ...»

Άρθρο 367

«1. Δεν αποτελούν άδικη πράξη: ... γ) οι εκδηλώσεις που γίνονται για την εκτέλεση νόμιμων καθηκόντων, την άσκηση νόμιμης εξουσίας ή για τη διαφύλαξη (προστασία) δικαιώματος ή από άλλο δικαιολογημένο ενδιαφέρον ή δ) σε ανάλογες περιπτώσεις.

2. Η προηγούμενη διάταξη δεν εφαρμόζεται: α) όταν οι παραπάνω κρίσεις και εκδηλώσεις περιέχουν τα συστατικά στοιχεία της πράξης του Άρθρου 363, καθώς και β) όταν από τον τρόπο της εκδήλωσης ή από τις περιστάσεις υπό τις οποίες τελέστηκε η πράξη, προκύπτει σκοπός εξύβρισης.»

III. ΔΙΕΘΝΕΣ ΔΙΚΑΙΟ

16. Στις 4 Οκτωβρίου 2007 η Κοινοβουλευτική Συνέλευση του Συμβουλίου της Ευρώπης υιοθέτησε το Ψήφισμα 1577 (2007) με τίτλο «Περί αποποινικοποίησης της δυσφήμισης». Τα σχετικά αποσπάσματα έχουν ως εξής:

«...

6. Νόμοι κατά της δυσφήμισης επιδιώκουν τον έννομο στόχο προστασίας της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων. Η Συνέλευση παρόλα αυτά ενθαρρύνει τα κράτη μέλη να εφαρμόζουν τους νόμους αυτούς με την μέγιστη αυτοσυγκράτηση καθώς μπορούν να παραβιάσουν σοβαρά την ελευθερία της έκφρασης. Για το λόγο αυτό, η Συνέλευση επιμένει να υπάρξουν διαδικαστικά μέτρα προστασίας που να παρέχουν την δυνατότητα σε κάθε πρόσωπο που κατηγορείται για δυσφήμιση να τεκμηριώνει τις δηλώσεις του προκειμένου να απαλλαγθεί από πιθανή ποινική ευθύνη.

7. Επιπρόσθετα, δηλώσεις ή ισχυρισμοί που γίνονται προς δημόσιο συμφέρον, ακόμα και εάν αποδειχθούν ανακριβείς, δεν πρέπει να τιμωρούνται υπό την προϋπόθεση ότι έγιναν χωρίς να γνωρίζει κανείς για την ανακρίβειά τους, χωρίς πρόθεση να προκληθεί βλάβη και η ειλικρίνεια τους είχε ελεγχθεί με την δέουσα επιμέλεια.

8. Η Συνέλευση αποδοκιμάζει το γεγονός ότι σε έναν αριθμό κρατών μελών η δίωξη για δυσφήμιση χρησιμοποιείται λανθασμένα κατά τρόπο που θα μπορούσε να θεωρηθεί ως προσπάθεια από τις αρχές να σιωπήσουν την

κριτική των μέσων ενημέρωσης. Η κατάχρηση αυτή – που οδηγεί σε μια γνήσια αυτό-λογοκρισία των μέσων ενημέρωσης και προκαλεί προοδευτική συρρίκνωση του δημοκρατικού διαλόγου και της κυκλοφορίας της γενικής πληροφορίας – έχει καταγγελλθεί από την κοινωνία των πολιτών, ιδιαίτερα στην Αλβανία, το Αζερμπαϊτζάν και την Ρωσική Ομοσπονδία.

...

12. Κάθε περίπτωση φυλάκισης επαγγελματία των μέσων ενημέρωσης είναι απαράδεκτο εμπόδιο στην ελευθερία της έκφρασης και συνεπάγεται ότι, παρά το γεγονός ότι το έργο τους είναι προς το δημόσιο συμφέρον, οι δημοσιογράφοι έχουν μία Δαμόκλειο σπάθη να κρέμεται από πάνω τους. Το σύνολο της κοινωνίας υποφέρει από τις συνέπειες όταν οι δημοσιογράφοι φιμώνονται μέσω πίεσης τέτοιου είδους.

13. Η Συνέλευση επομένως έχει την άποψη ότι οι ποινές φυλάκισης για δυσφήμιση πρέπει να καταργηθούν χωρίς περαιτέρω καθυστέρηση. Συγκεκριμένα, προτρέπει κράτη οι νόμοι των οποίων ακόμα προβλέπουν ποινές φυλάκισης – παρόλο που οι ποινές φυλάκισης δεν επιβάλλονται στην πραγματικότητα – να τις καταργήσουν χωρίς καθυστέρηση ώστε να μην δίνεται καμία δικαιολογία, όσο αδικαιολόγητη και να είναι, στις χώρες εκείνες που συνεχίζουν να τις επιβάλλουν, προκαλώντας κατά τον τρόπο αυτό μία φθορά των θεμελιωδών ελευθεριών.

14. Η Συνέλευση ομοίως καταδικάζει την καταχρηστική προσφυγή σε παράλογα μεγάλες αποζημιώσεις για βλάβες και συμφέρον σε υποθέσεις δυσφήμισης και επισημαίνει ότι μία αποζημίωση δυσανάλογου ποσού μπορεί επίσης να αντικρούσει το Άρθρο 10 της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου.

...

17. Η Συνέλευση αναλόγως καλεί τα κράτη μέλη να:

17.1. καταργήσουν τις ποινές φυλάκισης για δυσφήμισης χωρίς καθυστέρηση·

17.2. εγγυηθούν ότι δεν υφίσταται κατάχρηση των ποινικών διώξεων για δυσφήμιση και να διασφαλίσουν την ανεξαρτησία των εισαγγελέων σε ανάλογες περιπτώσεις·

17.3. προσδιορίσουν την έννοια της δυσφήμισης με περισσότερο ακρίβεια στην νομοθεσία τους ώστε να αποφύγουν αυθαίρετη εφαρμογή του νόμου και να διασφαλίσουν ότι το αστικό δίκαιο παρέχει αποτελεσματική προστασία της αξιοπρέπειας των ατόμων που επηρεάζονται από την δυσφήμιση·

...

17.5. να καταστήσουν μόνο την βία, τον λόγο μίσους και την προώθηση του αρνητισμού αξιόποινα και να τιμωρούνται με φυλάκιση·

17.6. αφαιρέσουν από τη νομοθεσία τους περί δυσφήμισης, κάθε αυξημένη προστασία των δημοσίων προσώπων σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου και ιδιαίτερα καλεί:

...

17.7. εξασφαλίσουν ότι σύμφωνα με τη νομοθεσία τους, άτομα που καταδιώκονται για δυσφήμιση έχουν κατάλληλα μέσα για την υπεράσπισή τους, ιδιαίτερα μέσα που βασίζονται στην απόδειξη της αλήθειας των ισχυρισμών τους και στο γενικό συμφέρον, και καλεί ιδιαίτερα την Γαλλία να τροποποιήσει ή να ανακαλέσει το Άρθρο 35 του νόμου της με ημερομηνία 29 Ιουλίου 1881 που προβλέπει αδικαιολόγητες εξαιρέσεις που αποτρέπουν τον κατηγορούμενο να αποδείξει την αλήθεια της φερόμενης δυσφήμισης·

17.8. καθορίσουν εύλογες και ανάλογες μέγιστες αποζημιώσεις για βλάβες και συμφέρον σε υποθέσεις δυσφήμισης ώστε η βιωσιμότητα ενός οργάνου μέσου ενημέρωσης που είναι εναγόμενο να μην τίθεται σε κίνδυνο·

17.9. παρέχουν κατάλληλες νομικές εγγυήσεις έναντι αποζημιώσεων για βλάβες και συμφέρον που είναι δυσανάλογα προς την πραγματική βλάβη·»

Ο ΝΟΜΟΣ

Ι. ΦΕΡΟΜΕΝΗ ΠΑΡΑΒΙΑΣΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 10 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

17. Ο προσφεύγων διαμαρτυρήθηκε ότι η ποινική καταδίκη του λόγω των σχολίων του που αφορούσαν μία τοπική πολιτικό και περιλαμβάνονταν σε ένα άρθρο που εκδόθηκε σε τοπική εφημερίδα, είχε παραβιάσει το δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης. Βασίστηκε στο Άρθρο 10 της Σύμβασης που αναφέρει τα ακόλουθα:

«1. Παν πρόσωπον έχει δικαίωμα εις την ελευθερίαν εκφράσεως. Το δικαίωμα τούτο περιλαμβάνει την ελευθερίαν γνώμης ως και την ελευθερίαν λήψεως ή μεταδόσεως πληροφοριών ή ιδεών, άνευ επεμβάσεως δημοσίων αρχών και ασχέτως συνόρων. Το παρόν άρθρον δεν κωλύει τα Κράτη από του να υποβάλωσι τας επιχειρήσεις ραδιοφωνίας, κινηματογράφου ή τηλεοράσεως εις κανονισμούς εκδόσεως αδειών λειτουργίας.

2. Η άσκησις των ελευθεριών τούτων, συνεπαγομένων καθήκοντα και ευθύνας δύναται να υπαχθή εις ωρισμένας διατυπώσεις, όρους, περιορισμούς ή κυρώσεις, προβλεπομένους υπό του νόμου και αποτελούντας αναγκαία μέτρα εν δημοκρατική κοινωνία δια την εθνικήν ασφάλειαν, την εδαφικήν ακεραιότητα ή δημοσίαν ασφάλειαν, την προάσπισιν της τάξεως και πρόληψιν του εγκλήματος, την προστασίαν της υγείας ή της ηθικής, την προστασίαν της υπολήψεως ή των δικαιωμάτων των τρίτων, την παρεμπόδισιν της κοινολογήσεως εμπιστευτικών πληροφοριών ή την διασφάλισιν του κύρους και αμεροληψίας της δικαστικής εξουσίας.»

A. Το Παραδεκτό

18. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η προσφυγή δεν είναι προδήλως αβάσιμη υπό την έννοια του Άρθρου 35 §3(α) της Σύμβαςης. Περαιτέρω σημειώνει ότι δεν είναι απαράδεκτη για οποιονδήποτε άλλο λόγο. Πρέπει επομένως να κηρυχθεί παραδεκτή.

B. Ουσία

1. Τα επιχειρήματα των μερών

19. Ο προσφεύγων ισχυρίστηκε ότι η ποινική καταδίκη του είχε παραβιάσει το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης. Κατέστη ξεκάθαρο από τα αμφισβητούμενα αποσπάσματα ότι καταδικάστηκε λόγω των υποκειμενικών κρίσεών του, οι οποίες εκ φύσεως δεν ήταν επιδεκτικές αποδείξεων. Ωστόσο, τα εθνικά δικαστήρια απέτυχαν να λάβουν υπόψη ότι οι υποκειμενικές κρίσεις του είχαν επαρκή πραγματική βάση, αν και αποδέχθηκαν ότι όσα είχε γράψει ήταν αληθή, όπως και το γενικό πλαίσιο του δημοσιευμένου άρθρου του. Συγκεκριμένα, το Εφετείο είχε απομονώσει

ορισμένες εκφράσεις χωρίς να λάβει υπόψη τη γενική χροιά του άρθρου του και είχε υποδείξει πως θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει άλλες εκφράσεις που κατά την άποψη του προσφεύγοντα, δεν ήταν τόσο διαφορετικές από εκείνες που όντως χρησιμοποίησε. Σε κάθε περίπτωση, τα αποσπάσματα που παρατέθηκαν δεν ήταν υβριστικά και ο προσφεύγων δεν χρησιμοποίησε κανένα υβριστικό χαρακτηρισμό για την Ε.Π.

20. Ο προσφεύγων κατέθεσε επίσης ότι τα εθνικά δικαστήρια απέτυχαν να λάβουν υπόψη ότι τα όρια κριτικής αναφορικά με την Ε.Π. έπρεπε να είχαν ερμηνευθεί ευρύτερα, δεδομένου ότι εκείνη υπήρξε μία τοπικά εκλεγμένη πολιτικός. Εκείνος διέμενε στον δήμο όπου η Ε.Π. είχε εκλεγεί, ώστε είχε έννομο συμφέρον να υπογραμμίσει την συμπεριφορά της που κατά την άποψή του ήταν αυθαίρετη.

21. Ο προσφεύγων επιπρόσθετα επικαλέστηκε την αυξημένη προστασία που προσφέρει η Σύμβαση στον τύπο και ισχυρίστηκε πως δεν έπρεπε να του είχαν επιβληθεί κυρώσεις για το δημοσιευμένο άρθρο του, ιδιαίτερα όχι σύμφωνα με το ποινικό δίκαιο. Αντίθετα, ακόμα και εάν κάποιος υπέθετε ότι οι εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν στον άρθρο ήταν προκλητικές και είχαν την τάση να βλάψουν την υπόληψη της Ε.Π., τότε μια αστική ποινή θα έπρεπε να ήταν επαρκής. Πράγματι, η Ε.Π. είχε επίσης υποβάλει μήνυση για βλάβες εναντίον του και εκείνος είχε διαταχθεί να πληρώσει 2.500 ευρώ. Η ποινή φυλάκισης που του επιβλήθηκε ήταν ικανή να τον αποθαρρύνει από το ασκήσει το δικαίωμά του στην ελευθερία έκφρασης. Κατά την άποψη του προσφεύγοντα, το Εφετείο απέτυχε να ισορροπήσει σωστά τα δύο συμφέροντα, δηλαδή το δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης και το δικαίωμα της Ε.Π. να προστατέψει την υπόληψή της. Στην πραγματικότητα, στην απόφαση του Εφετείου δεν έγινε καμία αναφορά εάν το δικαίωμα της Ε.Π. να προστατεύσει την υπόληψή της ήταν επαρκές να δικαιολογήσει την καταδίκη του προσφεύγοντα.

22. Η Κυβέρνηση ισχυρίστηκε ότι οι εκφράσεις του προσφεύγοντα ήταν σε ρήξη με το αντικείμενο της προστασίας του Άρθρου 10 της Σύμβασης. Συγκεκριμένα, είχε εξακριβωθεί στις εγχώριες διαδικασίες ότι ο προσφεύγων είχε πρόθεση να προσβάλλει την Ε.Π., όπως αποδείχθηκε από το γεγονός ότι είχε συνοδεύσει την διάδοση των πραγματικών περιστατικών με δυσμενείς αποφάσεις αναφορικά με την θέση της στο δημόσιο αξίωμα και ακατάλληλους χαρακτηρισμούς που είχαν ξεπεράσει τα όρια της αποδεκτής κριτικής. Οι λέξεις του προσφεύγοντα ήταν ικανές να βλάψουν την τιμή και υπόληψη της Ε.Π. και επομένως η καταδίκη του προσφεύγοντα δεν μπορούσε να θεωρηθεί ως παρέμβαση με το δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης.

23. Ακόμα και εάν υποθέσουμε ότι υπήρξε παρέμβαση στο δικαίωμα του προσφεύγοντα στην ελευθερία της έκφρασης, αυτή προβλεπόταν από το νόμο, δηλαδή τα Άρθρα 361 έως 367 του Ποινικού Κώδικα και εξυπηρετήσαν ένα νόμιμο σκοπό, δηλαδή την προστασία της υπόληψης της Ε.Π. και την διατήρηση ενός ελάχιστου επιπέδου ποιότητας στον δημόσιο διάλογο που εκφράζεται μέσω του τύπου.

24. Επιπρόσθετα, η παρέμβαση ήταν αναγκαία σε μία δημοκρατική κοινωνία. Τα εθνικά δικαστήρια ισορρόπησαν δίκαια ανάμεσα στα αντικρουόμενα συμφέροντα, αφού έλαβαν υπόψη όλα τα στοιχεία της διαφωνίας. Όλα τα διαδικαστικά μέτρα προστασίας παρασχέθηκαν στον προσφεύγοντα και οι αποφάσεις που εκδόθηκαν είχαν συμπεριλάβει πλήρη και επαρκή αιτιολόγηση. Η ποινή που επιβλήθηκε στον προσφεύγοντα ήταν ποινή φυλάκισης δύο μηνών με αναστολή και υπό τις συνθήκες της υπόθεσης ήταν ανάλογη και μπορούσε να μην θεωρηθεί υπερβολική. Επιπρόσθετα, δεν μπορούσε να υπάρξει ισχυρισμός ότι αυτή η ποινή θα μπορούσε να έχει ως αποτέλεσμα το πάγωμα της ελευθερίας έκφρασης του προσφεύγοντα κατά οιονδήποτε τρόπο δημοσίου συμφέροντος· αντιθέτως, είχε προωθήσει τον σωστό πολιτικό διάλογο.

25. Τέλος, η Κυβέρνηση τόνισε ότι ο προσφεύγων είχε διωχθεί για εξύβριση και όχι για δυσφήμιση, δηλαδή όχι για τις ιδέες, τις απόψεις και γνώμες που εκφράστηκαν στο άρθρο υπό αμφισβήτηση, αλλά μάλλον για την μορφή υπό την οποία είχαν εκφραστεί.

2. Η εκτίμηση του Δικαστηρίου

26. Το Δικαστήριο θεωρεί ότι η καταδίκη του προσφεύγοντα ισοδυναμεί σε «παρέμβαση από δημόσια αρχή» στο δικαίωμά του στην ελευθερία της έκφρασης και ότι οι ισχυρισμοί της Κυβέρνησης θα πρέπει να εξεταστούν αναφορικά με τους περιορισμούς στην ελευθερία της έκφρασης που προβλέπονται στην παράγραφο 2 του Άρθρου 10. Μία ανάλογη παρέμβαση θα παραβιάσει την Σύμβαση εάν δεν πληροί τις προϋποθέσεις της παραγράφου αυτής. Πρέπει επομένως να προσδιοριστεί εάν ήταν «προβλεπόμενη από το νόμο», επιδίωξε έναν ή περισσότερους από τους νόμους στόχους που καθορίζονται στην παράγραφο 2 και ήταν «απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία» για να τους επιτύχει.

(α) Προβλεπόμενη από το νόμο και νόμιμος στόχος

27. Το Δικαστήριο κρίνει πως η παρέμβαση υπό συζήτηση προβλεπόταν από το νόμο, δηλαδή τα Άρθρα 361 και 367 του Ποινικού Κώδικα και ότι επεδίωκε το νόμο στόχο της προστασίας της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων, κατά την έννοια του Άρθρου 10§2.

(β) Απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία

28. Στην παρούσα υπόθεση, το θέμα είναι εάν η παρέμβαση ήταν «απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία».

(i) γενικές αρχές

29. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι η ελευθερία της έκφρασης αποτελεί ένα από τα βασικά θεμέλια μιας δημοκρατικής κοινωνίας και μία από τις βασικές προϋποθέσεις για την πρόοδό της και για την αυτο-εκπλήρωση κάθε ατόμου. Υπό την προϋπόθεση της παραγράφου 2 του Άρθρου 10, έχει εφαρμογή όχι μόνο στις «πληροφορίες» ή «ιδέες» που ευνοϊκά λαμβάνονται ή

θεωρούνται ως αβλαβείς ή ως ζήτημα αδιαφορίας, αλλά επίσης σε εκείνα που προσβάλλουν, συγκλονίζουν ή ενοχλούν. Αυτά είναι οι απαιτήσεις του πλουραλισμού, της ανοχής και της ανεκτικότητας χωρίς τα οποία δεν υπάρχει καμία «δημοκρατική κοινωνία». Όπως περιγράφεται στο Άρθρο 10, αυτή η ελευθερία υπόκειται σε εξαιρέσεις, που πρέπει ωστόσο να ερμηνευτούν αυστηρά και η ανάγκη για οιοσδήποτε περιορισμούς πρέπει να καθιερωθεί πειστικά (δείτε, μεταξύ άλλων αρχών, *Perna κατά Ιταλίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 48898/99, §39, ΕΔΔΑ 2003-V και οι παραπομπές που αναφέρονται σε αυτή).

30. Ο έλεγχος εάν η παρέμβαση ήταν «απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία» απαιτεί το Δικαστήριο να προσδιορίσει εάν ανταποκρινόταν σε μία «πιεστική κοινωνική ανάγκη». Τα Συμβαλλόμενα Κράτη έχουν ένα ορισμένο περιθώριο εκτίμησης στην αξιολόγηση εάν υφίσταται ανάλογη ανάγκη, αλλά είναι άρρηκτα συνδεδεμένη με την Ευρωπαϊκή επίβλεψη, ενστερνιζόμενη τόσο τη νομοθεσία όσο και τις αποφάσεις που την εφαρμόζουν, ακόμα και εκείνες που εκδίδονται από ανεξάρτητο δικαστήριο. Το Δικαστήριο είναι επομένως εξουσιοδοτημένο να δώσει την τελική απόφαση για το εάν ένας «περιορισμός» είναι συμβιβάσιμος με την ελευθερία της έκφρασης όπως προστατεύεται από το Άρθρο 10 (δείτε για παράδειγμα *Tusalp εναντίον Τουρκίας*, αρ.32131/08 και αρ.41617/08, §41, 21 Φεβρουαρίου 2012).

31. Το καθήκον του Δικαστηρίου κατά την άσκηση της εποπτικής του λειτουργίας δεν είναι να πάρει την θέση των αρμοδίων εθνικών δικαστηρίων, αλλά καλύτερα να επανεξετάσει σύμφωνα με το Άρθρο 10 τις αποφάσεις που εκείνα έχουν λάβει σύμφωνα με την δύναμη εκτίμησής τους. Συγκεκριμένα, το Δικαστήριο πρέπει να καθορίσει εάν οι λόγοι που παραθέτονται από τις εθνικές αρχές για να δικαιολογήσουν την παρέμβαση ήταν «σχετικοί και επαρκείς» και εάν το μέτρο που ελήφθη ήταν «ανάλογο με τους νόμιμους

στόχους που επιδιώχθηκαν». Πράττοντας αυτό, το Δικαστήριο πρέπει να ικανοποιήσει το ίδιο πως οι εθνικές αρχές, στηριζόμενες οι ίδιες σε μία αποδεκτή εκτίμηση των σχετικών γεγονότων, εφάρμοσαν πρότυπα που ήταν σύμφωνα με τις αρχές που ενσωματώνονται στο Άρθρο 10 (δείτε *Lindon, Otchakovsky-Laurens και July εναντίον Γαλλίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.21279/02 και αρ. 36448/02, §45, ΕΔΔΑ 2007-IV, και *Mengi κατά Τουρκίας*, αρ. 13471/05 και αρ.38787/07, §48, 27 Νοεμβρίου 2012).

32. Σχετικά με αυτό, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι προκειμένου να εκτιμήσει την αιτιολόγηση μιας αμφισβητούμενης δήλωσης, πρέπει να γίνει διάκριση μεταξύ δηλώσεων πραγματικών γεγονότων και υποκειμενικών κρίσεων. Ενώ η ύπαρξη αληθινών γεγονότων μπορεί να αποδειχθεί, η αλήθεια των υποκειμενικών κρίσεων δεν επιδέχεται αποδείξεων. Η απαραίτητη προϋπόθεση να αποδειχθεί η αλήθεια μιας υποκειμενικής κρίσης είναι αδύνατον να εκπληρωθεί και παραβιάζει την ίδια την ελευθερία της γνώμης που είναι θεμελιώδες στοιχείο του δικαιώματος που εξασφαλίζεται από το Άρθρο 10. Η κατάταξη μιας δήλωσης ως αληθινό γεγονός ή ως υποκειμενική κρίση είναι ζήτημα το οποίο αρχικά εμπίπτει στο όριο εκτίμησης των εθνικών αρχών, ιδιαίτερα των εθνικών δικαστηρίων. Ωστόσο, ακόμα όπου μία δήλωση ισοδυναμεί με μία υποκειμενική κρίση, πρέπει να υφίσταται επαρκής πραγματική βάση να το υποστηρίξει, κάτι που αν δεν υπάρχει θα είναι υπερβολικό (δείτε, *Pedersen και Baadsgaard εναντίον Δανίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 49017/99, §76, ΕΔΔΑ 2004-XI· και για υποθέσεις συγκεκριμένα εναντίον της Ελλάδας, δείτε *Μίκα εναντίον της Ελλάδας*, αρ.10347/10, §31, 19 Δεκεμβρίου 2013· *Κουτσογιάντος και Πανταζής εναντίον της Ελλάδας*, αρ.54608/09 και αρ.64590/09, §40, 22 Σεπτεμβρίου 2015· *Καψής και Δανίκας εναντίον της Ελλάδας*, αρ.52137/12, §34, 19 Ιανουαρίου 2017· *Αθανάσιος Μακρής εναντίον Ελλάδας*, αρ.55135/10, §26, 9 Μαρτίου 2017). Επιπρόσθετα, ασκώντας την εποπτική αρμοδιότητά

του, το Δικαστήριο πρέπει να κοιτάζει την παρέμβαση υπό αμφισβήτηση υπό το φως της υπόθεσης ως σύνολο, συμπεριλαμβανομένου του περιεχομένου των σχολίων εναντίον του προσφεύγοντα και του πλαισίου μέσα στο οποίο έγιναν (δείτε *Radobuljac εναντίον Κροατίας*, αρ.51000/11, §57, 28 Ιουνίου 2016).

33. Όταν καλείται να εξετάσει την αναγκαιότητα μιας παρέμβασης σε μία δημοκρατική κοινωνία προς συμφέρον της «προστασίας της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων», το Δικαστήριο μπορεί να χρειαστεί να διαπιστώσει εάν οι εγχώριες αρχές πέτυχαν μία δίκαιη ισορροπία όταν προστατεύουν δύο αξίες που εγγυώνται από την Σύμβαση οι οποίες μπορεί να έρχονται σε σύγκρουση μεταξύ τους σε ορισμένες περιπτώσεις, δηλαδή, από την μία πλευρά, η ελευθερία της έκφρασης που προστατεύεται από το Άρθρο 10 και από την άλλη πλευρά το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής που κατοχυρώνεται στο Άρθρο 8 (δείτε *MGN Limited εναντίον του Ηνωμένου Βασιλείου*, αρ. 39401/04, §142, 18 Ιανουαρίου 2011). Παρόλα αυτά, προκειμένου να εμπλακεί το Άρθρο 8, μία επίθεση κατά της υπόληψης ατόμου πρέπει επιτύχει ένα ορισμένο επίπεδο σοβαρότητας και να εκτελεστεί κατά τρόπο που να προκαλεί ζημία στο προσωπικό προνόμιο του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (δείτε *Bedat εναντίον Ελβετίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.56925/08, §72, ΕΔΔΑ 2016 και *Axel Springer AG εναντίον Γερμανίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 39954/08, §83, 7 Φεβρουαρίου 2012, και *A. εναντίον Νορβηγίας*, αρ.28070/06, §64, 9 Απριλίου 2009). Από την άλλη πλευρά, το Άρθρο 8 δεν μπορεί να είναι βάσιμο προκειμένου να υπάρξει καταγγελία για απώλεια φήμης η οποία είναι η αναμενόμενη συνέπεια των προσωπικών ενεργειών ενός προσώπου, όπως για παράδειγμα, η διάπραξη ενός ποινικού αδικήματος (δείτε *Axel Springer AG*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, §83, και *Sidabras και Dziautas εναντίον Λιθουανίας*, αρ.55480/00 και αρ.59330/00, §49, ΕΔΔΑ 2004-VIII).

34. Όπου το δικαίωμα της ελευθερίας της έκφρασης αντισταθμίζεται με το δικαίωμα σεβασμού της ιδιωτικής ζωής, τα αντίστοιχα κριτήρια που παρατίθενται στη νομολογία του Δικαστηρίου περιλαμβάνουν: (α) συνδρομή σε διάλογο γενικού ενδιαφέροντος· (β) πόσο γνωστό είναι το άτομο που αφορά και ποιο ήταν το θέμα της δημοσίευσης· (γ) προηγούμενη συμπεριφορά του προσώπου που αφορά· (δ) μέθοδος λήψης πληροφοριών και εγκυρότητα αυτών· (ε) περιεχόμενο, μορφή και συνέπειες της δημοσίευσης· και (στ) σοβαρότητα της κύρωσης που επιβλήθηκε (δείτε *Falzon εναντίον Μάλτας*, αρ.45791/13, §55, 20 Μαρτίου 2018· δείτε επίσης, *Von Hannover εναντίον Γερμανίας* (αρ.2) [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.40660/08 και αρ.60641/08, §§108-113, ΕΔΔΑ 2012· *Axel Springer AG*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, §§89-95, *Ungvary και Irodalom Kft εναντίον Ουγγαρίας*, αρ.64520/10, §45, 3 Δεκεμβρίου 2013, *Satakunnan Markkinapörssi Oy και Satamedia Oy εναντίον Φιλανδίας*, [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.931/13, §§165-166, ΕΔΔΑ 2017 (αποσπάσματα)).

(ii) Εφαρμογή αυτών των αρχών στην παρούσα υπόθεση

35. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι στην αρχή ότι ο προσφεύγων, ο οποίος είναι κάτοικος του Δήμου Χορτιάτη, εξέδωσε ένα άρθρο σε τοπική εφημερίδα που περιέχει κριτικά σχόλια κατά της Ε.Π., επί κεφαλής του τοπικού συμβουλίου, η οποία εύκολα ταυτοποιήθηκε παρότι δεν κατονομάστηκε. Το άρθρο κυρίως αναφέρθηκε στις ενέργειες της Ε.Π. σχετικά με ένα κiosk που είχε μερικώς καταλάβει δημόσιο χώρο. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι δεν έχει υποβληθεί, ούτε φαίνεται, πως οι κατηγορίες που έγιναν εναντίον της Ε.Π στο άρθρο του προσφεύγοντος, αφορούσαν συμπεριφορά που θεωρήθηκε ως ποινική σύμφωνα με το εθνικό δίκαιο (δείτε *Medzlis Islamske Zajednice Brcko και Λοιποί εναντίον Βοσνίας και Ερζεγοβίνης*, [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 172241/11, §79, ΕΔΔΑ 2017 και αντίστροφα, *White εναντίον Σουηδίας*, αρ. 42435/02, §25, 19 Σεπτεμβρίου 2006· και *A. εναντίον Νορβηγίας*, όπως παρατίθεται ανωτέρω, §73), παρόλο

που πρέπει να έγιναν σε παράβαση των αντίστοιχων πολεοδομικών κανονισμών. Ωστόσο, κρίνει ότι κατηγορώντας την Ε.Π. πως επωφελήθηκε της θέσης της ως τοπικά εκλεγμένη πολιτικός για την εκτέλεση των ανωτέρω αναφερόμενων ενεργειών δεν ήταν μόνο ικανό να αμαυρώσει την υπόληψή της, αλλά επίσης να της προκαλέσει ζημία τόσο στο επαγγελματικό όσο και το κοινωνικό της περιβάλλον. Ανάλογα, οι κατηγορίες έφθασαν στο απαιτούμενο επίπεδο σοβαρότητας που θα μπορούσαν να βλάψουν τα δικαιώματα της Ε.Π. σύμφωνα με το Άρθρο 8 της Σύμβασης. Το Δικαστήριο επομένως πρέπει να βεβαιώσει εάν οι εθνικές αρχές πέτυχαν μία δίκαιη ισορροπία μεταξύ των δύο αξιών που εγγυάται η Σύμβαση, δηλαδή, από την μία πλευρά, της ελευθερίας έκφρασης του προσφεύγοντος που προστατεύεται από το Άρθρο 10 και από την άλλη πλευρά, του δικαιώματος της Ε.Π. σεβασμού της υπόληψής της σύμφωνα με το Άρθρο 8 (δείτε *Axel Springer AG*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, §84).

36. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι το συμπέρασμα των εθνικών δικαστηρίων ότι η κριτική που περιέχει το άρθρο δεν απευθυνόταν στις ιδιωτικές δραστηριότητες της Ε.Π. αλλά μάλλον στην συμπεριφορά της υπό την ιδιότητά της ως επί κεφαλής του τοπικού συμβουλίου, δηλαδή, μιας εκλεγμένης αντιπροσώπου της κοινότητας (δείτε παράγραφο 11 ανωτέρω) και, βάσει του υλικού στη δικογραφία, δεν βλέπει κανένα λόγο να θεωρήσει κάτι διαφορετικά. Ως εκ τούτου, οι δραστηριότητές ευρύ κοινό τότε για το αναγνωστικό κοινό της τοπικής εφημερίδας στην οποία δημοσιεύθηκε το άρθρο του προσφεύγοντος. Σχετικά με αυτό, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι ο τρόπος με τον οποίο ένας τοπικός αξιωματούχος φέρνει εις πέρας τα επίσημα καθήκοντα και θέματά του ή της που θίγουν την προσωπική ακεραιότητά του ή της, είναι ζήτημα γενικού ενδιαφέροντος για την κοινότητα (δείτε, μεταξύ

άλλων αρχών, *Sokolowski εναντίον Πολωνίας*, αρ.75955/01, §45, 29 Μαρτίου 2005, και *Kwieceń εναντίον Πολωνίας*, αρ.51744/99, §51, 9 Ιανουαρίου 2007) και πως υπάρχει μικρό πεδίο εφαρμογής σύμφωνα με το Άρθρο 10 §2 της Σύμβασης για περιορισμούς στον πολιτικό λόγο ή για διάλογο σε ζητήματα δημοσίου συμφέροντος (δείτε, μεταξύ άλλων αρχών, *Surek εναντίον Τουρκίας* (αρ.1) [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.26682/95, §61, ΕΔΔΑ 1999-IV).

37. Πρέπει περαιτέρω να παρατηρηθεί ότι η Ε.Π. ήταν εκλεγμένη τοπική αξιωματούχος η οποία αναπόφευκτα και εν γνώσει της υπέβαλε τον εαυτό της σε στενό εξονυχιστικό έλεγχο κάθε της λέξης και πράξης τόσο από τους δημοσιογράφους όσο και από το ευρύ κοινό και έπρεπε συνεπώς να επιδείξει έναν μεγαλύτερο βαθμό ανεκτικότητας (δείτε *Lingens εναντίον Αυστρίας*, 8 Ιουλίου 1986, §42, Σειρά Α αρ.103· *Mamere εναντίον Γαλλίας*, αρ.12697/03, §27, ΕΔΔΑ 2006-XIII· *Κυδώνης εναντίον Ελλάδας*, αρ.24444/07, §31, 2 Απριλίου 2009· *Mika* αναφέρεται ανωτέρω, §29· *Κουτσογιάντος και Πανταζής*, αναφέρεται ανωτέρω, §41· *Καψής και Δανίκας*, αναφέρεται ανωτέρω, §35). Ένας πολιτικός σίγουρα δικαιούται να προστατεύει την υπόληψή του ή της, ακόμα και όταν εκείνος ή εκείνη δεν ενεργεί ιδιωτικά, αλλά σε ανάλογες περιπτώσεις οι προϋποθέσεις της προστασίας αυτής πρέπει να σταθμίζονται απέναντι στα συμφέροντα της ανοικτής συζήτησης πολιτικών θεμάτων (δείτε *Instytut Ekonomichnykh Reform, TOV εναντίον Ουκρανίας*, αρ.61561/08, § 44, 2 Ιουνίου 2016).

38. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν έθεσαν ρητώς τα ανωτέρω αναφερόμενα σημεία. Συγκεκριμένα, παρόλο που το Εφετείο αναγνώρισε ότι τα γεγονότα που διαδόθηκαν από τον προσφεύγοντα στο άρθρο του και συνοδεύονταν από υποκειμενικές κρίσεις σχετίζονταν με την Ε.Π. υπό την ιδιότητά της ως επί κεφαλής του τοπικού συμβουλίου, δεν έλαβε υπόψη τους παράγοντες εκείνους στην εκτίμησή του αναφορικά με τα

όρια κριτικής του προσφεύγοντα αναφορικά με εκείνη.

39. Επιπρόσθετα, αναφορικά με το περιεχόμενο και την μορφή της δημοσίευσης, το Δικαστήριο σημειώνει ότι το εθνικό δικαστήριο έκανε μία διάκριση μεταξύ των γεγονότων και των υποκειμενικών κρίσεων και θεώρησε ότι ο προσφεύγων δεν μπορούσε να καταδικαστεί δυσφήμιση, δεδομένου ότι τα γεγονότα που διαδόθηκαν ήταν αληθή. Λαμβάνοντας υπόψη ωστόσο ότι ο προσφεύγων είχε συνοδεύσει την περιγραφή των γεγονότων με αντίθετες υποκειμενικές κρίσεις και χαρακτηρισμούς, τον καταδίκασαν για εξύβριση, επικεντρώνοντας ιδιαίτερα στις ακόλουθες εκφράσεις: «...Επειδή αυτοί οι άνθρωποι θα υπηρετήσουν μικρά πολιτικά – αλλά κυρίως τα προσωπικά τους – συμφέροντα πολύ πιο πρόθυμα προκειμένου να επιβάλουν τον εαυτό τους πιο εύκολα από άλλους, άλλους την ψήφο των οποίων τσίμπησαν δίνοντας πολλές υποσχέσεις». «Εκείνοι είναι οι ολοκληρωτικά (αν)άξιοι, τέλεια καθαροί άνθρωποι με τα κατάλληλα ρούχα κάθε Κυριακή»· καθώς επίσης στην έκφραση «Καθώς είναι δικαστικοί επιμελητές, όπως οι κατάσκοποι, βρήκαν επίσης από τις πινακίδες των αυτοκινήτων τα ονόματα των ανθρώπων». Με βάση αυτές τις εκφράσεις, τα εθνικά δικαστήρια συμπέραναν ότι ο προσφεύγων είχε πρόθεση να εξυβρίσει την Ε.Π.

40. Το Δικαστήριο παρατηρεί ότι προκειμένου να εκτιμήσουν την πρόθεση του προσφεύγοντα, τα εθνικά δικαστήρια δεν μετέφεραν τα αμφισβητούμενα σχόλια στο γενικό πλαίσιο της υπόθεσης. Αντιθέτως, το Εφετείο και ο Άρειος Πάγος εξέτασαν τις εκφράσεις υπό αμφισβήτηση που αποκόπηκαν από το πλαίσιο του άρθρου για να συμπεράνουν ότι οι εκφράσεις που χρησιμοποιήθηκαν δεν ήταν απαραίτητα για να εκφράσουν την επιθυμία του προσφεύγοντος να προστατέψει το έννομο συμφέρον στο οποίο βασίστηκε, και ότι θα μπορούσε να είχε χρησιμοποιήσει άλλες φράσεις. Ωστόσο, τα εθνικά δικαστήρια σε ανάλογες διαδικασίες καλούνται να λάβουν υπόψη εάν το πλαίσιο της υπόθεσης, το δημόσιο συμφέρον και η πρόθεση του

συγγραφέα του αμφισβητούμενου άρθρου δικαιολόγησαν την πιθανή χρήση μιας δόσης πρόκλησης ή υπερβολής (δείτε *Καψής και Δανίκας*, αναγράφονται ανωτέρω, § 38· *Κουτσολιόντος και Πανταζής*, παρατίθενται ανωτέρω, § 43· και *Η Αυγή Εκδοτική και Δημοσιογραφικός Οργανισμός Α.Ε. και Καρής εναντίον Ελλάδας*, αρ. 15909/06, § 33, 5 Ιουνίου 2008).

41. Σχετικά με αυτό, το Δικαστήριο αποδέχεται πως η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε από τον προσφεύγοντα θα μπορούσε να θεωρηθεί προκλητική· ωστόσο, αντίθετα προς τους ισχυρισμούς της Κυβέρνησης και τα συμπεράσματα των εθνικών δικαστηρίων, δεν βλέπει καμία προφανώς υβριστική γλώσσα στα σχόλια. Το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι, ενώ κάθε άτομο που συμμετέχει σε δημόσιο διάλογο γενικού ενδιαφέροντος – δεν πρέπει να υπερβαίνει ορισμένα όρια, ιδιαίτερα αναφορικά με τον σεβασμό για την υπόληψη και τα δικαιώματα των άλλων, επιτρέπεται ένας βαθμός υπερβολής, ή ακόμα και πρόκλησης· με άλλα λόγια, ένας βαθμός υπερβολής επιτρέπεται (δείτε *Mamère*, παρατίθεται ανωτέρω, § 25, και *Dabrowski εναντίον Πολωνίας*, αρ. 18235/02, § 35, 19 Δεκεμβρίου 2006). Το Δικαστήριο κρίνει ότι ούτε η αμφισβητούμενη δήλωση ούτε το άρθρο αν το δει κανείς ως σύνολο, δεν μπορεί να γίνει κατανοητό ότι είναι μία ανώφελη προσωπική επίθεση, ή προσβολή στην Ε.Π., λαμβάνοντας υπ' όψιν ότι, όπως ήδη τονίζεται ανωτέρω (§ 39), ο προσφεύγων υποστήριξε τις δηλώσεις του με σαφές πραγματικό υπόβαθρο (δείτε, *mutatis mutandis*, *Lopes Gomes da Silva εναντίον Πορτογαλίας*, αρ.37698/97, § 34, ΕΔΔΑ 2000-X). Οι στροφές της φράσης που χρησιμοποιήθηκαν μπορεί να φαίνονται σαρκαστικές, ωστόσο παραμένουν εντός του αποδεκτού βαθμού στιλιστικής υπερβολής που χρησιμοποιήθηκε για να εκφράσει την υποκειμενική κρίση του προσφεύγοντα αναφορικά με τις δημόσιες δραστηριότητες της Ε.Π. και ως εκ τούτου δεν επιδέχονται αποδείξεων.

42. Τέλος, η φύση και η σοβαρότητα της ποινής που επιβλήθηκε είναι

παράγοντες που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν κατά την εκτίμηση της αναλογικότητας της παρέμβασης (δείτε *Κατραμή εναντίον Ελλάδας*, αρ. 19331/05, § 38, 6 Δεκεμβρίου 2007· *Μίκα*, αναφέρθηκε ανωτέρω, § 32· *Αθανάσιος Μακρής*, αναφέρθηκε ανωτέρω, § 38). Στην προκείμενη περίπτωση, το Δικαστήριο λαμβάνει υπ' όψιν ότι ο προσφεύγων καταδικάστηκε σε ποινή φυλάκισης δύο μηνών με αναστολή. Υπό αυτό το πρίσμα, το Δικαστήριο επαναλαμβάνει ότι ενώ η χρήση των κυρώσεων ποινικού δικαίου σε υποθέσεις δυσφήμισης δεν είναι από μόνη της δυσανάλογη (δείτε *Radio France και Λοιποί εναντίον Γαλλίας*, αρ. 53984/00, § 40, ΕΔΔΑ 2004-II· *Lindon, Otchakovsky-Laurens και July*, αναφέρθηκε ανωτέρω, § 47· *Ziembinski εναντίον Πολωνίας* (αρ. 2), αρ.1799/07, § 46, 5 Ιουλίου 2016), μία ποινική καταδίκη είναι σοβαρή κύρωση, αναφορικά με την ύπαρξη άλλων μέσω παρέμβασης και αντίκρουσης, ιδιαιτέρως μέσω αστικών ενδίκων μέσων (δείτε *Frisk και Jensen εναντίον Δανίας*, αρ. 19657/12, § 77, 5 Δεκεμβρίου 2017). Το Δικαστήριο έχει τονίσει σε αρκετές περιπτώσεις ότι η επιβολή μιας ποινής φυλάκισης σε περιπτώσεις δυσφήμισης θα είναι συμβατή με την ελευθερία της έκφρασης όπως εγγυάται από το Άρθρο 10 της Σύμβασης μόνο σε εξαιρετικές περιπτώσεις, ιδιαίτερα όπου άλλα θεμελιώδη δικαιώματα έχουν υποστεί σοβαρή βλάβη, όπως για παράδειγμα, στην περίπτωση ομιλίας μίσους ή πρόκλησης σε βία (δείτε, *mutatis mutandis*, *Cumpana και Mazare εναντίον Ρουμανίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 33348/96, § 115, ΕΔΔΑ 2004-XI, και *Μίκα*, αναφέρθηκε ανωτέρω, § 33). Θεωρεί ότι οι συνθήκες της συγκεκριμένης περίπτωσης – ένα κλασικό παράδειγμα κριτικής τοπικά εκλεγμένου πολιτικού στο πλαίσιο διαλόγου γύρω από ένα ζήτημα δημοσίου συμφέροντος στην κοινότητα – δεν παρουσίασαν καμία αιτιολόγηση για την επιβολή ποινής φυλάκισης. Μια ανάλογη κύρωση, από την ίδια την φύση της, αναπόφευκτα θα είχε ένα τρομακτικό αποτέλεσμα στη δημόσια συζήτηση και

η εντύπωση ότι η ποινή του προσφεύγοντα όντως ανεστάλη δεν αλλάζει το συμπέρασμα αυτό ιδιαίτερα καθώς η ίδια η καταδίκη δεν διαγράφηκε (δείτε *Marchenko εναντίον Ουκρανίας*, αρ. 4063/04, § 52, 19 Φεβρουαρίου 2009 και *Malisiewicz-Gasior εναντίον Πολωνίας*, αρ. 43797/97, § 67, 6 Απριλίου 2006).

(γ) Συμπέρασμα

43. Λαμβανομένων υπόψη των προαναφερθέντων, το Δικαστήριο κρίνει ότι τα πρότυπα που εφαρμόστηκαν από τα Ελληνικά δικαστήρια δεν ήταν πλήρως συμβατά με τις αρχές που περιλαμβάνονται στο Άρθρο 10 και ότι τα εθνικά δικαστήρια δεν παρέθεσαν «σχετικούς και επαρκείς» λόγους για να παρουσιάσουν ότι η παρέμβαση για την οποία έγινε η καταγγελία ήταν απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία για την προστασία της υπόληψης και των δικαιωμάτων των άλλων. Έχοντας στο μυαλό ότι υπάρχει μικρό πεδίο σύμφωνα με το Άρθρο 10 § 2 της Σύμβασης για περιορισμούς σε διαλόγους γύρω από ερωτήματα δημοσίου συμφέροντος, το Δικαστήριο κρίνει ότι η παρέμβαση ήταν δυσανάλογη του στόχου που επιδιώχθηκε και δεν ήταν επομένως «απαραίτητη σε μία δημοκρατική κοινωνία».

44. Υπήρξε συνεπώς παράβαση του Αρθρου 10 της Σύμβασης.

II. ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΟΥ ΑΡΘΡΟΥ 41 ΤΗΣ ΣΥΜΒΑΣΗΣ

45. Το Άρθρο 41 της Σύμβασης προβλέπει:

«Εάν το Δικαστήριο κρίνει ότι υπήρξε παραβίαση της Σύμβασης ή των Πρωτοκόλλων της και εάν το εσωτερικό δίκαιο του Υψηλού Συμβαλλόμενου Μέρους δεν επιτρέπει παρά μόνο ατελή εξάλειψη των συνεπειών της παραβίασης αυτής, το Δικαστήριο χορηγεί, εφόσον είναι αναγκαίο, στον παθόντα δίκαιη ικανοποίηση.»

A. Ζημία

46. Ο προσφεύγων αξίωσε 4.413,77 Ευρώ αναφορικά με υλική βλάβη, που ήταν το ποσό που είχε υποχρεωθεί να πληρώσει στην Ε.Π. ύστερα από την καταδίκη του από αστικά δικαστήρια το 2014. Με την απόφαση υπ' αριθμ.2119/2014 του Εφετείου Θεσσαλονίκης, ο προσφεύγων είχε λάβει

εντολή να πληρώσει στην Ε.Π. το ποσό των 2,500 Ευρώ και 1.913,77 ως τόκο. Επιπρόσθετα, ζήτησε 30.000 Ευρώ ως αποζημίωση για ηθική βλάβη.

47. Η Κυβέρνηση υποστήριξε ότι η διαπίστωση της παραβίασης θα αποτελούσε επαρκή ικανοποίηση για την ηθική βλάβη του προσφεύγοντα, ιδιαίτερα δεδομένης της οικονομικής κατάστασης της χώρας. Σε κάθε περίπτωση, το ποσό που αιτήθηκε ήταν υπερβολικό και αδικαιολόγητο εν όψει των συνθηκών της υπόθεσης. Αναφορικά με την υλική βλάβη, η Κυβέρνηση τόνισε ότι η παρούσα υπόθεση αφορούσε μία φερόμενη παραβίαση του Άρθρου 10 εξαιτίας της ποινικής καταδίκης του προσφεύγοντος και επομένως, δεν υπήρχε αιτιολογική σύνδεση με καμία υλική βλάβη που πιθανώς να είχε υποστεί ο προσφεύγων και που να προερχόταν από τις αστικές διαδικασίες που έλαβαν χώρα.

48. Το Δικαστήριο σημειώνει ότι η υλική βλάβη που αξιώνει ο προσφεύγων προέρχεται από ξεχωριστές διαδικασίες, δηλαδή από τις αστικές διαδικασίες που ξεκίνησε η Ε.Π., οι οποίες ωστόσο δεν είναι το αντικείμενο της καταγγελίας στην παρούσα υπόθεση (δείτε παράγραφο 14 ανωτέρω). Δεδομένης της κατάστασης το Δικαστήριο δεν διακρίνει καμία αιτιολογική σύνδεση μεταξύ της παραβίασης που βρέθηκε και της φερόμενης υλικής βλάβης και απορρίπτει την απαίτηση αυτή. Από την άλλη μεριά, επιδικάζει στον προσφεύγοντα 7.000 Ευρώ αναφορικά με ηθική βλάβη.

Β. Έξοδα και Δαπάνες

49. Ο προσφεύγων αξίωσε επίσης 7.738,08 Ευρώ για τα έξοδα και τις δαπάνες που προκλήθηκαν ενώπιον των εθνικών δικαστηρίων και 3.720 Ευρώ για εκείνα που προέκυψαν ενώπιον του Δικαστηρίου.

50. Η Κυβέρνηση αμφισβήτησε τα ανωτέρω ποσά, με το επιχείρημα ότι ήταν υπερβολικά και αδικαιολόγητα.

51. Σύμφωνα με τη νομολογία του Δικαστηρίου, ο προσφεύγων δικαιούται σε αποζημίωση των εξόδων και δαπανών μόνο στον βαθμό που αποδείχθηκε ότι αυτά είχαν πραγματικά και απαραίτητα προκληθεί και είναι

εύλογα ως προς το ποσό. Στην παρούσα υπόθεση, λαμβανομένων υπόψη των εγγράφων που έχει στην κατοχή του και των ανωτέρω κριτηρίων, το Δικαστήριο κρίνει ότι είναι εύλογο να επιδικάσει το ποσό των 3.155 Ευρώ για έξοδα και δαπάνες σε εθνικές διαδικασίες και το ποσό των 2.500 Ευρώ για τις διαδικασίες ενώπιον του Δικαστηρίου. Συνολικά, θα πρέπει επομένως να του επιδικασθεί το ποσό των 5.655 Ευρώ για έξοδα και δαπάνες.

Γ. Τόκοι υπερημερίας

52. Το Δικαστήριο κρίνει σκόπιμο να βασιστούν οι τόκοι υπερημερίας στο επιτόκιο οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας, το οποίο να προσανζηθεί κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

ΓΙΑ ΤΟΥΣ ΛΟΓΟΥΣ ΑΥΤΟΥΣ, ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ ΟΜΟΦΩΝΑ,

1. *Κηρύσσει* την προσφυγή παραδεκτή ·

2. *Θεωρεί* ότι υπήρξε παραβίαση του Άρθρου 10 της Σύμβασης

3. *Θεωρεί* ότι

(α) ότι το εναγόμενο Κράτος πρέπει να πληρώσει στον προσφεύγοντα εντός τριών μηνών από την ημερομηνία κατά την οποία η απόφαση θα καταστεί τελική σύμφωνα με το Άρθρο 44 § 2 της Σύμβασης, τα ακόλουθα ποσά:

(i) 7.000 Ευρώ (επτά χιλιάδες ευρώ), πλέον κάθε φόρο που μπορεί να χρεωθεί, για ηθική βλάβη ·

(ii) 5.655 Ευρώ (πέντε χιλιάδες εξακόσια πενήντα πέντε ευρώ), πλέον κάθε φόρο που μπορεί να χρεωθεί στον προσφεύγοντα, όσον αφορά στα έξοδα και τις δαπάνες ·

(β) ότι από την λήξη των ανωτέρω αναφερόμενων τριών μηνών έως την αποπληρωμή, τα ανωτέρω ποσά θα προσανζηθούν με απλό επιτόκιο, ίσο προς το επιτόκιο οριακού δανεισμού της Ευρωπαϊκής Κεντρικής Τράπεζας κατά την διάρκεια της προκαθορισμένης περιόδου, προσανζανόμενο κατά τρεις ποσοστιαίες μονάδες.

4. Απορρίπτει το υπόλοιπο της αίτησης του προσφεύγοντα για δίκαιη ικανοποίηση.

Συντάχθηκε στα Αγγλικά και γνωστοποιήθηκε εγγράφως στις 28 Ιουνίου 2018 σύμφωνα με τον Κανονισμό 77 §§ 2 και 3 του Κανονισμού του Δικαστηρίου.

(υπογραφή)

Ρενάτα Ντετζένερ

(Renata Degener)

Αναπληρώτρια Γραμματέας

(υπογραφή)

Κριστίνα Παρδάλος

(Kristina Pardalos)

Πρόεδρος

Σύμφωνα με το Άρθρο 45 § 2 της Σύμβασης και τον κανονισμό 74 § 2 του Κανονισμού του Δικαστηρίου, επισυνάπτεται στην παρούσα απόφαση η ξεχωριστή γνώμη του Δικαστή Κοσκέλο (Judge Koskelo).

KP (μονογραφή)

RD (μονογραφή)

ΣΥΜΦΩΝΗ ΓΝΩΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗ ΚΟΣΚΕΛΟ

Προκαταρκτικά σχόλια

53. Όπως οι συνάδελφοί μου, ψήφισα υπέρ της εύρεσης παραβίασης του Άρθρου 10 στην παρούσα υπόθεση και συμφωνώ με το συμπέρασμα που εκτίθεται στην παράγραφο 43 της απόφασης. Αυτό που ωστόσο με προέτρεψε να γράψω μία ξεχωριστή γνώμη στην παρούσα υπόθεση είναι το γεγονός ότι κατά την άποψή μου, η αιτιολόγηση θα μπορούσε να είχε επωφεληθεί από μια μεγαλύτερη διαρθρωτική σαφήνεια. Βρίσκω το σημείο αυτό ιδιαίτερα σημαντικό επειδή αυτό που έχουμε ενώπιόν μας είναι ένα είδος υπόθεσης που δεν θα έπρεπε πλέον να χρήζει αντιμετώπισης στο επίπεδο αυτό της διεθνούς δικαστικής απόφασης. Το Δικαστήριο έχει επιδείξει πλούσια νομολογία στον τομέα αυτό, που θα έπρεπε να δώσει την δυνατότητα στα εθνικά δικαστήρια να αντιμετωπίζουν επαρκώς τέτοιους τύπους υποθέσεων και να διασφαλίζουν τα δικαιώματα των μερών σε εθνικές διαδικασίες εκτελώντας την απαραίτητη άσκηση ισορροπίας μεταξύ των συγκρουόμενων δικαιωμάτων της Σύμβασης, σύμφωνα με τα πρότυπα που αναπτύχθηκαν σε αυτή τη νομολογία. Όταν, όπως στην παρούσα υπόθεση, φαίνεται παρόλα αυτά ότι τα εθνικά δικαστήρια έχουν δώσει ανεπαρκή προσοχή στα πρότυπα αυτά, το Δικαστήριο θα επιθυμούσε πάρα πολύ να δώσει επαρκώς ξεκάθαρη καθοδήγηση ώστε να δώσει την δυνατότητα στα εθνικά δικαστήρια να διακρίνουν την γραμμή ανάλυσης που σύμφωνα με την Σύμβαση θα έπρεπε να τεθούν σε λειτουργία σε ανάλογες καταστάσεις.

Το πλαίσιο της υπόθεσης

54. Όπως αναφέρθηκε στην παράγραφο 33 της απόφασης, η προστασία της υπόληψης ενός ατόμου είναι μία πλευρά του δικαιώματος σεβασμού της ιδιωτικής ζωής (δείτε, μεταξύ άλλων, *Delfi AS εναντίον Εσθονίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.64569/09, § 137, ΕΔΔΑ 2015). Στην παρούσα υπόθεση, είναι αυτή και μόνο αυτή η πλευρά των δικαιωμάτων της Ε.Π. βάσει του Άρθρου 8 που είναι υπό εξέταση.

55. Από την άποψη αυτή, κρίνω μη-ικανοποιητικό ότι η παρούσα απόφαση, σύμφωνα με τις «γενικές αρχές», αυτοπεριορίζεται σε ότι εκτίθεται στην παράγραφο 34, δηλαδή μια περιληπτική καταγραφή των ευρύτερων γενικών κριτηρίων που έχουν παρατεθεί στη νομολογία του Δικαστηρίου με σκοπό ένα ευρύ(τερο) φάσμα καταστάσεων όπου μπορεί να προκύψουν συγκρούσεις μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και της προστασίας της ιδιωτικής ζωής. Ότι έχει παραλειφθεί είναι μία ανακεφαλαίωση των πιο συγκεκριμένων αρχών που μπορούν να προκύψουν από τη νομολογία του Δικαστηρίου αναφορικά με την άσκηση εξισορρόπησης που πρέπει να διεξαχθεί μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και της προστασίας της υπόληψης του ατόμου, παρόλο που είναι αποκλειστικά αυτή η συγκεκριμένη παραλλαγή της άσκησης εξισορρόπησης που είναι υπό εξέταση στην παρούσα υπόθεση. Το Δικαστήριο έχει δηλώσει ότι όπου οι εθνικές αρχές έχουν αναλάβει την άσκηση εξισορρόπησης μεταξύ εκείνων των δύο δικαιωμάτων σύμφωνα με τα κριτήρια που καθορίζονται στη νομολογία του Δικαστηρίου, το Δικαστήριο θα χρειάζεται σοβαρούς λόγους για να υποκαταστήσει την άποψή του έναντι εκείνης των εθνικών δικαστηρίων (δείτε *Delfi*, αναφέρεται ανωτέρω, § 139, με περαιτέρω παραπομπές). Επομένως, από την πλευρά της καθοδήγησης που θα παρασχεθεί, η παρουσίαση των γενικών αρχών θα πρέπει κατά την γνώμη μου να είναι περισσότερο προσαρμοσμένη στο πλαίσιο της υπόθεσης, ιδιαίτερα καθώς υπάρχει άφθονη νομολογία για την συγκεκριμένη πλευρά της ισορρόπησης μεταξύ των δικαιωμάτων που προστατεύονται από τα Άρθρα 10 και 8. Θα αρχίσω επομένως μία περαιτέρω ανακεφαλαίωση της σχετικής νομολογίας.

Στοιχεία της νομολογίας του Δικαστηρίου για την ισορρόπηση μεταξύ της ελευθερίας της έκφρασης και της προστασίας της υπόληψης ενός άλλου ανθρώπου

56. Το Δικαστήριο έκρινε ότι για να πληροί την θετική υποχρέωσή του να διαφυλάξει τα δικαιώματα ενός ατόμου σύμφωνα με το Άρθρο 8, το Κράτος

πιθανώς να χρειαστεί να περιορίσει σε κάποιο βαθμό τα δικαιώματα που εξασφαλίζονται σύμφωνα με το Άρθρο 10 για ένα άλλο πρόσωπο. Κατά την εξέταση της αναγκαιότητας αυτού του περιορισμού σε μία δημοκρατική κοινωνία προς όφελος της «προστασίας της υπόληψης ή των δικαιωμάτων των άλλων», το Δικαστήριο απαιτείται να επιβεβαιώσει εάν οι εθνικές αρχές επιτυγχάνουν μία δίκαιη ισορροπία όταν προστατεύουν δύο αξίες που εγγυώνται από την Σύμβαση (δείτε για παράδειγμα *Bédat εναντίον Ελβετίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως] (αρ.56928/08, § 74, 29 Μαρτίου 2016). Στην παρούσα αξιολόγηση, πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν οι συνθήκες και το συνολικό υπόβαθρο έναντι των οποίων έγιναν οι δηλώσεις υπό εξέταση (δείτε *Morice εναντίον Γαλλίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.29369/10, § 162, 23 Απριλίου 2015).

57. Εξετάζοντας αυτούς τους τύπους των υποθέσεων και κατά την διεξαγωγή μιας εκτίμησης για την αναλογικότητα της αμφισβητούμενης παρέμβασης στην ελευθερία της έκφρασης, το Δικαστήριο έλαβε υπ' όψιν (i) την θέση του προσώπου που άσκησε την ελευθερία έκφρασής του· (ii) την θέση το προσώπου κατά του οποίου οι αμφισβητούμενες δηλώσεις έγιναν· (iii) το αντικείμενο και το γενικό πλαίσιο των δηλώσεων· (iv) την φύση των δηλώσεων αυτών (εάν πρόκειται για πραγματικές δηλώσεις ή υποκειμενική κρίση)· (v) άλλα χαρακτηριστικά των σχολίων, όπως η μορφή ή το μέσο και η γλώσσα που χρησιμοποιήθηκε· και (vi) η φύση και η σοβαρότητα της κύρωσης που επιβλήθηκε (δείτε για παράδειγμα, *Radektsiya Gazety Zemlyaki εναντίον Ρωσίας*, αρ.16224/05, § 40, 21 Νοεμβρίου 2017· *Brosa εναντίον Γερμανίας*, αρ.5709/09, § 38, 17 Απριλίου 2014· και *Jerusalem εναντίον Αυστρίας*, αρ.26958/95, § 35, ΕΔΔΑ 2001-II).

58. Αναφορικά με την θέση του προσώπου που ασκεί το δικαίωμά του ή της στην ελευθερία της έκφρασης, το Δικαστήριο, για προφανείς λόγους,

συχνά έχει χρειαστεί να λάβει υπ' όψιν του τον ιδιαίτερο ρόλο που παίζει ο τύπος και τα άλλα μέσα ενημέρωσης σε μία δημοκρατική κοινωνία και τα απαιτούμενα δικαιώματα, καθώς επίσης και τα καθήκοντα και τις υποχρεώσεις που σχετίζονται με την λειτουργία τους ως «δημόσιοι φύλακες». Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων είναι ένας ιδιώτης ο οποίος άσκησε την ελευθερία του στην έκφραση αναφορικά με ζητήματα που είχαν προκύψει στο δικό του περιβάλλον και τράβηξαν την προσοχή του σχετικά με τις επιχειρηματικές του δραστηριότητες. Το Δικαστήριο έκρινε ότι όλα τα πρόσωπα που ασκούν την ελευθερία τους στην έκφραση αναλαμβάνουν «καθήκοντα και ευθύνες», ο σκοπός των οποίων εξαρτάται από την κατάσταση τους και τα τεχνικά μέσα που χρησιμοποιούν (δείτε *Haldimann και Λοιποί εναντίον Ελβετίας*, αρ.21830/09, § 47, ΕΔΔΑ 2015, και *Stoll εναντίον Ελβετίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ. 69698/01, § 102, ΕΔΔΑ 2007-V). Σχετικά με αυτό, το Δικαστήριο τόνισε την διάκριση μεταξύ του ιδιώτη ο οποίος συσχέτισε με τον τύπο τις προσωπικές του ή της αρνητικές εμπειρίες εμπλέκοντας έναν αναγνωρισμένο επαγγελματία και την διάδοση των δηλώσεων αυτών από τον τύπο (δείτε *Κανελλοπούλου εναντίον Ελλάδας*, αρ.28504/05, § 39, 11 Οκτωβρίου 2007). Έλαβε επίσης υπ' όψιν την ιδιαίτερη θέση των ατόμων ή ομάδων που επιθυμούν να προειδοποιήσουν τις δημόσιες αρχές για ανωμαλίες στην συμπεριφορά αξιωματούχων του δημοσίου (δείτε *Medzlis Islamske Zajednice Brcko και λοιποί εναντίον Βοσνίας και Ερζεγοβίνης* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.17224/11, § 82, 27 Ιουνίου 2017, με περαιτέρω παραπομπές).

59. Αναφορικά με την θέση του προσώπου κατά του οποίου έγιναν οι δηλώσεις με αρνητικούς υπαινιγμούς για την υπόληψή του, είναι καθιερωμένο ότι τα όρια της αποδεκτής κριτικής είναι ευρύτερα αναφορικά με πολιτικούς, ή

εκείνους που κατέχουν ένα δημόσιο αξίωμα, απ' ότι είναι αναφορικά με τους ιδιώτες (δείτε *Lindon, Otchakovsky-Laurens και July εναντίον Γαλλίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.21279/02 και αρ.36448/02, § 46, ΕΔΔΑ 2007-IV, και *Radektsiya Gazety Zemlyaki εναντίον Ρωσίας*, όπως αναφέρεται ανωτέρω, § 42). Και οι πολιτικοί επίσης δικαιούνται να προστατεύουν την υπόληψή τους, ακόμα και όταν δεν ενεργούν ιδιωτικά, αλλά οι προϋποθέσεις για την προστασία αυτή πρέπει να σταθμίζονται έναντι των συμφερόντων της δημόσιας συζήτησης πολιτικών θεμάτων, ή άλλων ζητημάτων δημοσίου συμφέροντος (δείτε *Lingens εναντίον Αυστρίας*, απόφαση της 8^{ης} Ιουλίου 1986, Σειρά Α αρ.103, σελ.26, § 42).

60. Παρόλο που στο γενικό πλαίσιο των κριτηρίων που πρέπει να ληφθούν υπ' όψιν στην εξισορρόπηση της ελευθερίας της έκφρασης σύμφωνα με το Άρθρο 10 και της προστασίας του δικαιώματος στην ιδιωτική ζωή σύμφωνα με το Άρθρο 8, το Δικαστήριο έκρινε ότι ένας από τους σχετικούς παράγοντες είναι πόσο γνωστό είναι το πρόσωπο που επικαλείται το δεύτερο δικαίωμα, είναι σημαντικό να σημειωθεί ότι η άποψη αυτή έχει περιορισμένη σχέση σε καταστάσεις που αφορούν τα όρια της αποδεκτής κριτικής σε σχέση με την άσκηση των δημόσιων λειτουργημάτων. Οι τοπικοί πολιτικοί ή κάτοχοι αξιωμάτων είναι επίσης νόμιμοι στόχοι κριτικής για τις ενέργειες ή παραλείψεις τους στα δημόσια λειτουργήματά τους, παρόλο που μπορεί να μην είναι γνωστοί στο κοινό διαφορετικά, ακόμα και σε τοπικό επίπεδο (δείτε *Ziembinski εναντίον Πολωνίας* (αρ.2), αρ.1799/07, 5 Ιουλίου 2016· *Jucha και Zak εναντίον Πολωνίας*, αρ.19127/06, § 45, 23 Οκτωβρίου 2012· και *Kwiecien εναντίον Πολωνίας*, αρ.51744/99, § 52, 9 Ιανουαρίου 2007).

61. Το αντικείμενο και το πλαίσιο των δηλώσεων είναι σημαντικοί παράγοντες στην άσκηση ισορροπίας. Η ερώτηση κλειδί είναι εάν μία δημοσίευση ή άλλη ενέργεια κατά την άσκηση της ελευθερίας της έκφρασης

συμβάλει σε έναν διάλογο δημοσίου συμφέροντος. Το Δικαστήριο έχει καθορίσει ότι η έννοια του δημοσίου συμφέροντος αφορά ζητήματα που επηρεάζουν το κοινό σε τέτοιο βαθμό που μπορεί νομίμως να αποκτήσει ενδιαφέρον γι' αυτά, που τραβούν την προσοχή ή που το αφορούν σε σημαντικό βαθμό, ιδιαίτερα στο γεγονός ότι επηρεάζουν την ευημερία των πολιτών ή την ζωή στην κοινότητα. Αυτό συμβαίνει επίσης αναφορικά με ζητήματα που είναι ικανά να εγείρουν σημαντική αντιπαράθεση, τα οποία αφορούν ένα σημαντικό κοινωνικό θέμα, ή που εμπλέκουν ένα πρόβλημα που το κοινό θα είχε συμφέρον να ενημερωθεί σχετικά με αυτό (δείτε *Couderc και Hachette Filipacchi Associés εναντίον Γαλλίας* [Τμήμα Μείζονος Συνθέσεως], αρ.40454/07, § 103, 10 Νοεμβρίου 2015, με περαιτέρω παραπομπές). Επομένως, για παράδειγμα, το Δικαστήριο έχει υπογραμμίσει την σημασία οι πολίτες να μπορούν να αναφέρουν φερόμενες ανωμαλίες στην συμπεριφορά αξιωματούχων του δημοσίου (δείτε *Medzlis Islamske Zajednice Brcko και λοιποί*, αναφέρεται ανωτέρω, § 82). Από την άλλη πλευρά, η κοινοποίηση αρνητικών πληροφοριών αναφορικά με πλευρές της ιδιωτικής ζωής ενός προσώπου παρά την συμπεριφορά του ή της σε ένα δημόσιο λειτουργήμα μπορεί να μην προσελκύσουν προστασία (δείτε για παράδειγμα, *Marin εναντίον Ρουμανίας*, αρ.306997/02, 3 Φεβρουαρίου 2009).

62. Το πλαίσιο της άσκησης της ελευθερίας έκφρασης είναι επίσης σημαντικό. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έχει αναγνωρίσει πως πρέπει να υπάρξει μεγαλύτερο περιθώριο για σχόλια που γίνονται στο πλαίσιο έντονου πολιτικού διαλόγου (δείτε *Lombardo και Λοιποί εναντίον Μάλτας*, αρ.7333/06, §60, 24 Απριλίου 2007, και *Kita εναντίον Πολωνίας*, αρ.57659/00, § 46, 8 Ιουλίου 2008· για διαφορετικό αλλά παρόμοιο πλαίσιο, δείτε *Tavares de Almeida Fernances και Almeida Fernandes εναντίον Πορτογαλίας*, αρ.31566/13, § 61, 17 Ιανουαρίου 2017).

63. Αναφορικά με την φύση των δηλώσεων, μια διάκριση πρέπει να

γίνει μεταξύ των πραγματικών δηλώσεων οι οποίες μπορούν να αποδειχθούν και των υποκειμενικών κρίσεων, μολοντί μπορεί να μην είναι πάντα εύκολο να οριστεί το όριο. Το Δικαστήριο έκρινε ότι για να γίνει διαχωρισμός μεταξύ ενός βάσιμου ισχυρισμού και μιας υποκειμενικής κρίσης είναι απαραίτητο να ληφθούν υπ' όψιν οι συνθήκες της υπόθεσης και ο γενικός τόνος των σχολίων, έχοντας υπ' όψιν ότι ισχυρισμοί σχετικά με ζητήματα δημοσίου συμφέροντος μπορεί σε αυτή την βάση να αποτελούν υποκειμενικές κρίσεις παρά πραγματικά γεγονότα (δείτε *Morice*, αναφέρεται ανωτέρω, § 126). Αλλά ακόμα και όταν μια δήλωση ισοδυναμεί με υποκειμενική κρίση, η αναλογικότητα μιας παρέμβασης μπορεί να εξαρτάται από το εάν υπάρχει μια επαρκής «πραγματική βάση» για την αμφισβητούμενη δήλωση: εάν δεν υπάρχει, η υποκειμενική αυτή κρίση μπορεί να αποδειχθεί υπερβολική (δείτε *idem* (ως άνω) § 126, με περαιτέρω παραπομπές).

64. Για παράδειγμα, το Δικαστήριο έκρινε ότι απτές κατηγορίες για κατάχρηση κεφαλαίων ή περιουσίας από αξιωματούχο έπρεπε να θεωρηθούν ως ισχυρισμοί για αληθινά γεγονότα τα οποία σε απουσία επαρκών αποδείξεων σχετικά με την ισχύ τους, μπορούν εύλογα να κριθούν δυσφημιστικά και υπονομευτικά του δικαιώματος του προσώπου να θεωρηθεί αθώο για σοβαρά αδικήματα (δείτε *Marchenko εναντίον Ουκρανίας*, αρ.4063/04, § 50, 19 Φεβρουαρίου 2009). Στο πλαίσιο υπαινιγμών που δημοσιεύθηκαν μέσω του τύπου από δικηγόρο που ασκεί κριτική στο αποτέλεσμα μιας υπόθεσης και υπονοεί ότι ο εισαγγελέας ήταν διεφθαρμένος, το Δικαστήριο, επαναλαμβάνοντας ότι ακόμα και υποκειμενικές κρίσεις μπορεί να είναι υπερβολικές χωρίς επαρκή πραγματική βάση, έκρινε ότι η ελευθερία έκφρασης του δικηγόρου δεν έχει παραβιαστεί, καθώς δεν παρουσιάστηκε καμία πραγματική στήριξη για τους υπαινιγμούς (δείτε *Καρπετας εναντίον Ελλάδας*, αρ.6086/10, § 78, 30 Οκτωβρίου 2012).

65. Άλλα χαρακτηριστικά των δηλώσεων που είναι σχετικά με την

ισορροπία περιλαμβάνουν την μορφή ή τον τρόπο διάδοσης που έχουν χρησιμοποιηθεί και η γλώσσα που έχει επίσης χρησιμοποιηθεί. Επομένως, για παράδειγμα, η εκτίμηση μπορεί να ποικίλει εξαρτώμενη από το εάν η κοινοποίηση έγινε σε περιορισμένο κοινό ή στο ευρύ κοινό, για παράδειγμα μέσω του διαδικτύου (δείτε, για παράδειγμα, *Delfi*, αναφέρεται ανωτέρω, § 147). Η γλώσσα και ο τόνος των δηλώσεων είναι προφανώς σημαντικά όταν κρίνει κανείς εάν υπήρξε σεβασμός στα όρια της αποδεκτής κριτικής (δείτε για παράδειγμα *Lindon, Otchakovsky-Laurens και July εναντίον Γαλλίας*, αναφέρεται ανωτέρω, §§ 56-57).

Η παρούσα υπόθεση

66. Το άρθρο που δημοσιεύθηκε από τον προσφεύγοντα έχει την βάση του σε μία διαμάχη μεταξύ του προσφεύγοντα και της Ε.Π. αναφορικά με τη χρήση δημόσιου χώρου δίπλα στο σπίτι της τελευταίας. Ο προσφεύγων έκανε καταγγελία εναντίον της Ε.Π., ισχυριζόμενος ότι εκείνη είχε καταχραστεί το δημόσιο χώρο χτίζοντας ένα πεζοδρόμιο και φυτεύοντας δέντρα έξω από το σπίτι της και κατασκευάζοντας στην ιδιοκτησία της μια κατασκευή που οροφή που προεξείχε από το γειτονικό δημόσιο χώρο. Ως αποτέλεσμα αυτών και άλλων μέτρων που έλαβε η Ε.Π., ο προσφεύγων παρεμποδιζόταν από το να σταθμεύει τα ταξί του στην περιοχή αυτή. Στο αμφισβητούμενο άρθρο, ο προσφεύγων ασκεί κριτική στην Ε.Π., υπονοώντας ότι η κατασκευή του πεζοδρομίου και η φύτευση των δέντρων προέκυψαν από την κατάχρηση της θέσης της τελευταίας ως προέδρου του τοπικού συμβουλίου και υπονοώντας ότι άτομα σαν την Ε.Π. έχουν την τάση να εξυπηρετούν τα προσωπικά τους συμφέροντα σε δημόσιο αξίωμα, ή ακόμα και να επιδιώκουν ανάλογες θέσεις με κίνητρα να εξυπηρετήσουν τους ίδιους.

67. Παρόλο που η υποβόσκουσα σύγκρουση μεταξύ του προσφεύγοντος και της Ε.Π. προέκυψε σε ιδιωτική σφαίρα, είναι προφανές ότι

αυτό που παρακίνησε τον προσφεύγοντα να γράψει το άρθρο ήταν η θέση που κατείχε η Ε.Π. ως πρόεδρος του τοπικού συμβουλίου και η φερόμενη σύνδεση μεταξύ των συνθηκών της διαμάχης τους και της συμπεριφοράς της Ε.Π. στην δημόσια αυτή θέση. Μια δημόσια θέση ενέχει δημόσια ανάληψη ευθυνών και η θέση της Ε.Π. ως τοπική πολιτικής και κάτοχος θέσης σήμαιναν ότι η συμπεριφορά της υπό το αξίωμα αυτό θα ήταν ζήτημα δημοσίου συμφέροντος.

68. Σχετικά με τη φύση των δηλώσεων που έγιναν από τον προσφεύγοντα, το άρθρο του περιείχε γενικώς διαμορφωμένα αρνητικά σχόλια σχετικά με μία πολιτική τάξη που εξυπηρετεί προσωπικά συμφέροντα, δίνοντας ως παράδειγμα μέσω χειροπιαστών περιπτώσεων και σχολίων που θα μπορούσαν να οδηγήσουν στην Ε.Π. Παρόλο που υπάρχουν περιστάσεις όπου κατηγορίες που υποθέτουν ότι ένα πρόσωπο που κατέχει δημόσια θέση έχει καταχραστεί την θέση του ή της για να εξυπηρετήσει ιδιωτικά συμφέροντα, στο πλαίσιο που μια συγκεκριμένη κατάσταση θα μπορούσε να πληροί τις προϋποθέσεις μιας πραγματικής δήλωσης που απαιτεί αποδείξεις, το άρθρο του προσφεύγοντα, κρινόμενο ως σύνολο, μπορεί πιο κατάλληλα να χαρακτηριστεί ως αρνητική υποκειμενική κρίση που απλώνεται σε ένα άτομο που κατέχει ένα δημόσιο αξίωμα. Αλλά ακόμα και όταν μια δήλωση ισοδυναμεί με υποκειμενική κρίση, πρέπει να υπάρχει επαρκής πραγματική βάση για να την στηρίξει καθώς εάν αυτό δεν είναι εφικτό μπορεί να είναι υπερβολικό.

69. Το ερώτημα επομένως είναι εάν ο προσφεύγων είχε επαρκή πραγματική βάση για τους ισχυρισμούς κατάχρησης του δημοσίου αξιώματος που έθεσε εναντίον της Ε.Π. Το εθνικό δικαστήριο (Εφετείο) συμπέρανε ότι οι δηλώσεις αναφορικά με την κατασκευή και τις εργασίες μέσα και γύρω από την ιδιοκτησία της Ε.Π., καθώς επίσης εκείνες που αφορούν απειλές εκ μέρους της

για νομικές αγωγές εναντίον της στάθμευσης έξω από το σπίτι της, ήταν αληθείς. Σημαντικό είναι πως το εθνικό δικαστήριο έκρινε επίσης – παρόλο που δεν είναι ξεκάθαρο σε ποια βάση – ότι οι αμφισβητούμενες ενέργειες έλαβαν χώρα αυθαίρετα και σε κατάχρηση της θέσης της στην κοινότητα. Επομένως, έχει αποδειχθεί σε εθνικό επίπεδο ότι ο προσφεύγων είχε όντως επαρκή πραγματική βάση για τους ισχυρισμούς κατάχρησης δημόσιας θέσης στο πλαίσιο που αναφέρεται στο άρθρο αυτό.

70. Το επόμενο θέμα είναι εάν, παρόλο που οι ισχυρισμοί για κατάχρηση δημόσιας θέσης δεν έγιναν χωρίς πραγματική βάση, ο προσφεύγων, μέσω των εκφράσεων και του τόνου που χρησιμοποίησε στο άρθρο του στην εφημερίδα, είχε υπερβεί τα επιτρεπόμενα όρια άσκησης κριτικής, έχοντας υπ' όψιν ότι τα όρια αυτά είναι ευρύτερα όταν αφορά στην συμπεριφορά ενός προσώπου σε αιρετό αξίωμα. Στην παρούσα υπόθεση, ο προσφεύγων χρησιμοποίησε ένα υποτιμητικό στυλ και η διαμόρφωσή του υπονοεί ότι η πρόθεση ήταν να δυσφημίσει την Ε.Π. Παρόλα αυτά, δεδομένου του πραγματικού υπόβαθρου και του αντικειμένου της κριτικής που εκφράστηκε, που ήταν συνδεδεμένη με το δημόσιο αξίωμα της Ε.Π., συμμερίζομαι την άποψη ότι δεν υπερέβησαν τα όρια της αποδεκτής κριτικής στην παρούσα υπόθεση.

71. Το τελευταίο ζήτημα είναι η φύση και η σοβαρότητα της ποινής. Αναφορικά με αυτό, δεν έχω τίποτα να προσθέσω στην αιτιολόγηση που παρουσιάζεται στην απόφαση.

Ακριβής μετάφραση από το συνημμένο έγγραφο στα αγγλικά.
Αθήνα, 6 Αυγούστου 2018. Η μεταφράστρια, Ελένη Α.Λιάκουρα